

ÆTT OG ANNET

Årgang 35 Utgave 93

Grenland Ættehistorielag

Juni 2014

**Tema: 1814
Riksforsamlingen,
lokalhistorie, slekt og beretninger**

Redaksjonskomite for Ætt og Annet:

Terje Rehn Holm-Johnsen, Jan Christensen, Gard Strøm og Ivar Kokkersvold

Innhold

Leders spalte.....	side	3
Informasjon om lagets virksomhet		
1. halvår 2014.....	side	4
Årsmøtet 2014.....	side	5
Foredraget på årsmøtet av Kjell Woye.....	side	9
Kurs i bildebehandling	side	12
Tema 1814		
Norge 1807- 1814 av Thor Wølner Gundersen.....	side	14
Riksforsamlingen 1814 ved Ivar Kokkersvold		
Valgordningen.....	side	19
Lokale valg.....	side	20
Partier i riksforsamlingen	side	23
En nøktern forretningsmann på Eidsvoll: Didrich von Cappelen ved Hans Cappelen	side	24
Telemarksrepresentantene på Eidsvoll, v/ Ivar Kokkersvold	side	27
Seglene til lokale representanter ved Hans Cappelen	side	31
Litt lokalhistorie		
Skien fram til 1814 av Jan Christensen	side	33
Porsgrunn, Eidanger, Brevik og kysten v/Ivar Kokkersvold	side	35
Prisonfanger på Digitalarkivet.....	side	39
Gamle Hans Christensen forteller, avisartikkel	side	40
Cornelius Hansen i Brevik forteller, avisartikkel	side	42
Boka «Eidsvollsmennene - Hvem var de?» ved Hans Cappelen	side	44
Annet		
Skavan miniforlag, minner fra Luksefjell, Grenland m.v.	side	45
Litt om bladet.....	side	46
Retting av feil i tidligere liste over styremedlemmer	side	46
Budstikka.....	side	47
Møteplan 2. halvår 2014.....	side	48
Kurs i gotisk skrift høsten 2014.....	side	48

Forside:

*Maleriet «Eidsvold 1814» av Oscar Wergeland,
gitt som gave til Stortinget i 1885.
Det henger i Stortingssalen og tilhører Stortingsarkivet.*

Kontaktinformasjon for redaksjonskomiteen:

- Terje Rehn Holm-Johnsen, tlf. 479 04 225, e-post: tr.holmjohansen@gmail.com
- Jan Christensen, tlf. 35 52 47 08, e-post: jan@slekt.org
- Gard Strøm, tlf. 957 89 494, e-post: post@gamlegjerpen.no
- Ivar Kokkersvold, tlf. 476 33 307, e-post: ivar@kokkersvold.net

Leders spalte

Denne lederen skrives på formiddagen 17. mai 2014. Det er 200 år siden den norske grunnloven så dagens lys. 112 valgte utsendinger fra store deler av Norge hadde siden april vært samlet på Eidsvold. I løpet av en drøy måned ble grunnloven vedtatt. Grunnloven har dannet grunnlaget for det demokratiet vi har i dag. Riktignok førte ikke samlingen på Eidsvoll at vi helt kom ut av unionen med våre naboland og vår nyvalgte konge, Christian Fredrik, fikk ikke sitte så mange måneder før han måtte trekke seg til fordel for det svenske kongehus. Nesten 90 år skulle gå før vi kunne velge oss en ny konge.

Dere vil se at dette nummeret omhandler jubileet, og da mye med fokus på telemarkingene som var på Eidsvold. De representerte Bratsberg Amt, som det het på denne tiden. Dere vil også få historier fra tiden rundt 1814 her i Telemark. Selv om vi nå i flere måneder har fått masse informasjon rundt jubileet fra presse og media, og i form av bøker, så tror vi at vår egen lokale vri er et tillegg til all den andre informasjonen.

Angående bøker så har det kommet mange bøker om jubileet. Vi oppfordrer dere til å kjøpe, eller låne, bøkene. Blant annet har det kommet en biografi om Porsgrunnsmannen Jacob Aall, som riktignok representerte Nedenes Amt på Eidsvold. Han satt som kjent som eier av Nes Jernverk ved Holt i nåværende Aust-Agder. Broren Niels Aall, som ble boende i Porsgrunn, var også på Eidsvoll. I tillegg var deres fetter Severin Løvenskiold på Eidsvold.

DIS-Norge, Norsk lokalhistorisk institutt og Riksarkivet har laget en søkemotor hvor alle kan søke i en database for å se om de er i slekt med en eidsvollsmann. Prøv den om du er i tvil.

Vi er, i alle fall her i Porsgrunn, så heldige å få feire denne store dagen med sol og varmt vær. Dressen henger klar. Jeg skal ut i det vakre været og nyte dagen.

Ja vi elsker dette landet, runger nå fra TV'en her. Kongefamilien står på balkongen og mottar folkets hyllest. Ja, jeg elsker dette landet, et fantastisk demokrati.

Her hjemme er vi i ferd med å avslutte et kurs/arbeidsbrukermøte i fotobehandling, les mer om dette i bladet. Til høsten skal vi starte noe lignende med gotisk skrift. Også dette kan du lese mer om. Jeg oppfordrer dere til å melde dere på, dette gir dere en mulighet til å lese kilder som for den allmenne slektsforsker kanskje er vanskelig å lese. Tenker da spesielt på skifter.

Gratulerer med dagen, alle medlemmer av Grenland Ættehistorielag, og alle våre venner som leser bladet. Håper dere nyter dagen hvor hen dere er i verden.

Terje Rehn Holm-Johnsen
leder Grenland Ættehistorielag

LAGSINFORMASJON

Arbeidsmøter 1. halvår 2014

9 arbeidsmøter i 1. halvår av 2014. 2 av disse var såkalte utvidede møter med et tema på slutten.

Her sitter vi med våre PC'er og jobber litt alene eller sammen med andre. Selvsagt også tid til en prat om andre ting over en kopp kaffe.

Styret har en vaktordningen slik at det alltid er noen tilstede som yte bistand til slektsgransking for de som har behov for det; medlemmer og ikke-medlemmer.

Utvidet møte 6. februar:

Gard Strøm fortalte om sin tur til Amerika sammen Ragnar Kjær til norske områder i Wisconsin; bl.a. Ashippun, Scandinavia og Iola.

Utvidet møte 3. april:

Jørn Olsen orienterte om sitt prosjekt - Eidangerslekt - hvor han nå kartlegger Breviksfolk fram til 1814.

Foto: Gard Strøm og Ivar Kokkersvold

Gard Strøm

Jørn Olsen

Arbeidsmøter
Disse møtene avholdes
i 2. etg. i Porsgrunn
Bibliotek

*Her fra et møte
5.9.2013*

ÅRSMØTET

10. april på Hauges Minde i Skien

Årsmøtet ble avholdt 10. april 2014 kl. 19.00 på Hauges Minde, Skien
Det var 33 medlemmer tilstede.
Leder Terje Rehn Holm Johnsen åpnet møtet og ønsket alle velkommen.

1. Godkjenning av innkalling og dagsorden.
Innkalling og dagsorden enstemmig godkjent.

2. Valg av dirigent og referent
Dirigent: Terje Rehn Holm Johnsen, enstemmig valgt. Referent: Audhild Dahl, enstemmig valgt.

3. Valg av 2 til å underskrive protokollen
Rolf Rosenvold og Liv Marie Pettersen ble foreslått og enstemmig valgt.

4. Årsmelding
Leder Terje Rehn Holm Johnsen leste opp årsberetningen:

«Grenland Ættehistorielag hadde pr 31. des. 13 330 medlemmer. Det er økning på 43 medlemmer.

I 2013 har laget hatt 17 arbeidsmøter, av disse var 4 utvidede møter, hvor det blir presentert et aktuelt tema på slutten av møtet.

Vi har arrangert et årsmøte og et høstmøte. Det har vært avholdt 6 styremøter.

Styret har hatt følgende sammensetning:

Leder: Terje Rehn Holm Johnsen

Nestleder/kasserer: Kari Aabelvik

Sekretær: Audhild Dahl

Arkivar: Kersti Sorter

Webmaster/Regnskapsfører: Tore Granly

Pr. ansvarlig: Gard Strøm

Arkivarass.: Frank Johannesen

Varamedlem: Bjørn Bergan

Varamedlem: Sven Erik Langseid

Aktiviteter i 2013

Årsmøtet

Årsmøtet ble avholdt 11. april på Herøya Idrettsforenings Klubbhus i Porsgrunn. Det var 28

Lederen Terje Rehn Holm-Johnsen

Foto: Gard Strøm

medlemmer tilstede. Årsmøtesakene og valget gikk greit.

Etter forslag fra valgkomiteen ble det vedtatt en endring i statuttene. Endringen medfører at varamedlemmene til styret velges for 1 år om gangen.

Etter årsmøtet kom Tore Gervin og snakket om Mormon-pionerene fra Sandsvør. Det var interessant å høre han fortelle og vise bilder fra en forholdsvis ukjent utvandring.

Medlemsmøter

Høstmøtet, det eneste medlemsmøte vi har hatt, ble holdt tirsdag 24. oktober i Østre Porsgrunn Kirkestue.

Vi hadde fått Carsten Ingar Albretsen fra

Cort Adler Selskabet i Brevik på besøk. Han fortalte om Cort Adlers betydning for vårt område og han og hans etterkommeres liv her. Det var et interessant og underholdende foredrag.

Hedersprisen ble delt ut. I år var det Jørn Olsen som mottok utmerkelsen.

Arbeidsmøter

Møtene har som tidligere blitt avholdt på Porsgrunn Bibliotek. Vi disponerer møterommet i 2.etg fra kl.17.00 til kl.20.00. PC er blitt vårt viktigste verktøy, og både lagets - og private PCer brukes jevnlig.

Frammøte har vært bra. Det har totalt vært 233 besøkende på møtene, og det et gjennomsnitt på 14 pr. møte.

På hvert møte kommer det noen som trenger hjelp, så her blir det vervet nye medlemmer.

De utvidede møtene har også blitt avholdt i 2.etg. på biblioteket, og da som en forlengelse av arbeidsmøtet, fram til kl.21. Vi prøver å bruke lagets medlemmer til å presentere noe av det de jobber med eller kan mye om.

Hedersprisen

Hedersprisen for 2013 ble tildelt Jørn Olsen. Her er komiteens begrunnelse:

Også denne gang går hedersprisen til en person som har lagt ned mye arbeid i å presentere, oppgradert og fornyet slekthistorie for Grenlandsregionen.

Han har vært medlem av laget siden 2001 og medlem av styret fra 2007 til 2013.

Han er stort sett på hvert møte og er gjerne en av de første på plass.

Han har nå også skrevet ny slekts- og gårdshistorie for Eidanger fram til 1814; den delen som var mest moden for revisjon på bakgrunn av nye kilder m.v. Med et stort bakgrunnsarbeid med avskrifter av kirkebøkene, skifter osv. og med utallige arbeidstimer. Alt materialet er lagt gratis tilgjengelig på hans nettside «eidangerslekt.org».

For øyeblikket holder han på østre Porsgrunn. Deretter Brevik og han har tilsvarende planer for Siljan.

Ætt og Annet

I 2013 ble det utgitt 3 nummer av Ætt og Annet. Det ble laget et ekstra stort blad i forbindelse med at laget kunne feire 40 år i år.

Internett/data

Nytt av året er at nå er laget også på «Facebook». Hjemmesida blir brukt til å legge ut info om laget og våre aktiviteter.

Økonomi

Styret har i år bevist gått inn for å minske lagets utgifter. Dette er bl.a. grunnen til at vi ikke har deltatt på Slektsforskerdagen. Årsmeldingen ble deretter godkjent uten anmerkning.

5. Regnskap/budsjett

Regnskapet ble lest opp av regnskapsfører Tore Granly. Godkjent uten anmerkning.

Styret ble berømmet for godt arbeid med å få bort underskuddet fra 2013.

Budsjettet for 2015 ble gjennomgått og godkjent..

6. Revisors beretning

Revisorene hadde underskrevet regnskapet uten anmerkning.

7. Fastsettelse av kontingent

Styret foreslår en økning i kontingenten for 2015. Satsene foreslås økt til kr. 200 for Enkeltmedlem og kr. 250 for ektepar.

Forslaget ble enstemmig vedtatt med virkning fra 2015.

Regnskapsfører Tore Granly

Foto: Gard Strøm

8. Innkomne forslag

Det har kommet inn forslag om endring i statutter for Grenland Ættehistorielag.

Det foreslåes en liten justering i teksten i § 8 Valgkomitee.:

Grenland Ættehistorielag har en valgkomité med tre medlemmer. Disse velges for tre år, men slik at ett medlem velges hvert år. Gjenvalg kan finne sted. Det medlem som har lengst funksjonstid bør være leder og kontaktledd til foreningens styre, dersom valgkomitéen selv ikke finner en annen løsning.

bør endres til følgende

§8 Valgkomité

Grenland Ættehistorielag har en valgkomité med tre medlemmer. Disse *innstilles av styret* og velges for tre år, men slik at ett medlem velges hvert år. Gjenvalg kan finne sted. Det medlem som har lengst funksjonstid bør være leder og kontaktledd til foreningens styre, dersom valgkomitéen selv ikke finner en annen løsning-

Endringen ble enstemmig vedtatt

9. Valg

Valgkomiteen la fram sitt forslag til nytt styre for Grenland Ættehistorielag 2013. Det var fire fra styret som var på valg og alle hadde sagt ja til en ny periode.

Forslaget ble enstemmig godkjent.

Det nye styret blir som følger:

Leder: Terje Rehn Holm Johnsen - 1 år, ikke på valg

Styremedlem: Kari Aabelvik - 1 år, ikke på valg

Styremedlem: Audhild Dahl - 2 år, gjenvalg

Styremedlem: Tore Granly - 1 år, ikke på valg

Styremedlem: Kersti Sorter - 2 år, gjenvalg

Styremedlem: Gard Strøm - 2 år, gjenvalg

Styremedlem: Frank Johannesen - 1 år, gjenvalg

Varamedlem: Sven Erik Langseid - 1 år, gjenvalg

Varamedlem: Bjørn Bergan—1 år, ikke på valg.

Leder av valgkomiteen 2014
Oddbjørn Haugerød

Foto: Gard Strøm

Valgkomiteens forslag til revisorer ble enstemmig godkjent.

Revisorene er:

Tor Ellefsen - 1 år, ny

Åge Andresen - 1 år, ny

Valgkomiteens forslag til kaffekomite ble enstemmig godkjent.

Den består av:

Liv Kongsvold Pettersen - 1 år, gjenvalg

Egil Borse- Svendsen - 1 år, gjenvalg

Unni Knudsen - 1 år, gjenvalg

Liv Marie S. Pettersen - 1 år, gjenvalg

Valgkomitéens forslag til hederspriskomite ble enstemmig godkjent.

Den består av:

Kersti Sorter - styrets repr.

Gard Strøm - 1 år, ikke på valg

Ivar Kokkersvold - 2 år, ikke på valg

Jørn Olsen - 3 år, ny

Styrets forslag til valgkomite ble enstemmig godkjent.

Den består av:

Vigdis Kverndal - 1 år, ikke på valg
Ivar Kokkersvold - 2 år, ikke på valg
Per Erbo Rougtvedt - 3 år, ny

Lederen takket alle for frammøtet.

Årsmøtet ble avsluttet kl.19.45.

Etter årsmøtet

Etter årsmøtet var i det i god tradisjonen bevertning, og med en kaffekomite med i sving på forhånd.

Tid til prat medlemmer imellom var det selvsagt også tid til. Deretter et foredrag som alltid. Denne gangen ved Kjell Woje hvor det er et sammendrag på neste sider.

Kaffekomiteen 2013 som ble gjenvalgt for 2014

Fra venstre: Liv Marie Pettersen, Unni Knudsen, Egil Borse Svendsen, Liv Kongsvold Pettersen

Foto: Gard Strøm

Arbeidermiljøet ved Compagnie Francaise des Mines de Bamble 1874 – 1901

Et kort resymé fra foredraget på årsmøtet 2014
av Kjell Woje

Fredag Eftermiddag kom det imidlertid etter begjæring om Politihjælp, hvorefter de nævnte Politifuntionærer drog afsted til Gruberne. I disses Nærhed mødte de en Afdeling streikende Arbeidere iført sine bedste Klæder med en rød Fane og Musik i Spidsen.¹⁾

Vi befinner oss på Ødegårdens Verk i Bamble i Nedre Telemark en vårdag i 1882. Nær 500 gruvearbeidere går til aksjon mot gruvedriften, nedlegger arbeidet og går i demonstrasjonstog for sine krav. Med fengende musikk og en rød fane markerer de sitt samhold og sin styrke. Oppildnende taler blir holdt på bergknausene utenfor gruveområdet, og arbeiderne marsjerer i sine søndagsklær på veiene midt i det gamle skog- og jordbrukssamfunnet i Vest-Bamble. Politistyrker rykker inn, og amtmannen leser opprørsloven.

Hvem var disse arbeiderne? Hva var det som var i ferd med å skje? Vi tar et steg tilbake til en vårdag i 1872 for å finne begynnelsen på det hele. I skogen ved Ødegården ble det denne dagen ved en tilfeldighet funnet en gulhvitt stein nede i jorda. Det verserer to historier om hvordan dette funnet ble gjort, men kort fortalt ble den spesielle steinbiten snart etter identifisert som mineralet apatitt. Dette var et fosfatholdig mineral som var sterkt etterspurt som råstoff for gjødselproduksjonen i siste halvdel av 1800-tallet. Funnet skulle derfor vise seg å få store konsekvenser for den lille bygda Feset i Vest-Bamble.

Foredragsholder Kjell Woye

Foto: Gard Strøm

Området inneholdt store mengder av den ettertraktede apatitten, og resultatet ble den største bergverksdrift som noensinne hadde funnet sted i Bamble og Telemark. Det var en stor økonomisk gevinst å hente ved en utnyttelse av dette mineralet. Det viste seg at disse apatitt-

Fotnote:

1) Grenmar, fredag 21/4 1882.

forekomstene skulle bli de mest betydelige i Norge på denne tiden. Etter en kort periode ble en del av gruverettighetene kjøpt opp av franske kapitalinteresser, og en storstilt drift ble satt i gang.

Compagnie Francaise des Mines de Bamble, som var gruvenes offisielle navn, er i dag lite kjent utenfor kommunens grenser. For mange kan det derfor være overraskende at disse gruvene i begynnelsen på 1880-tallet rangerte blant Norges største gruver med en arbeidsstokk på ca. 800 mann. I tillegg arbeidet en del kvinner og barn ved gruvene. Denne virksomheten skapte naturlig nok raskt store lokale endringer i en liten kommune som Bamble.

I løpet av et kvart århundre arbeidet over tre tusen arbeidere for kortere eller lengre tid ved bedriften i det tidligere skog- og jordbruks-samfunnet i Vest-Bamble. Dette gav virkninger som en stein kastet i et stille vann, ringene som bredte seg fra apatittbiten ble omforming av lokalsamfunnet, og etter hvert hele kommunen for den saks skyld.

Infrastrukturen gjennomgikk store endringer med utbygging av veier, satsing på post og telekommunikasjon, politi, transport og handelsnæringer. Kommunen fikk nye inntekter, men også flere utfordringer. Lokalmiljøet ble naturlig nok sterkt preget av det store antallet arbeidere som slo seg ned på stedet.

Min undersøkelse omfatter om lag 3200 arbeidere som var ansatt ved Verket i denne perioden. Det var et betydelig innslag av svenske arbeidere. Over 40 % av arbeidstokken kom fra vårt naboland. I denne perioden nådde en svensk innvandringsbølge Telemark, og mange av disse kom til Ødegårdens Verk for å ta arbeid. Store utvandringssogn var Krogstad, Rølanda, Råggård og Nordmark. Det sterke svenske innslaget satte sitt preg på gruvesamfunnet.

For å bygge opp denne virksomheten var det altså nødvendig å tilsette et stort antall arbeidere. Det er et stort avvik mellom tall for innflytting, som kan avspeile seg i offentlige kilder, og det reelle antallet innflyttere som kom til Verket i denne perioden. Noen var ansatt en

kort tid før de reiste videre, og ble ingen del av flyttestatistikken, mens andre trofaste slitere arbeidet ved gruvene til driften ble avvirket ved århundreskiftet.

De to streikene i 1881 og 1882 mot den franske ledelsen ved gruvene, hvor angivelig opptil 500 arbeidere skal ha deltatt, gir et spennende utgangspunkt for å se på hvilke relasjoner som oppsto blant arbeiderne i gruvesamfunnet. Men også gruveledelsens håndtering av konfliktene setter fokus på forholdet til arbeiderne. En dramatisk ramme om begivenhetene var et stort oppbud av politi og rykter om militær assistanse fra Kristiania, en steil holdning fra ledelsen, amtmannens lesing av opprørsloven og daglige demonstrasjonstog. En rød fane var for mange

ensbetydende med opprør, revolusjon og voldshandlinger.

Urolighetene ved Ødegårdens Verk førte faktisk til et lovforslag i Stortinget om et eget verkspoliti ved norske gruveanlegg. Men samtidige beretninger fra andre verk viste at forholdene i Bamble var spesielle og at det ikke var behov for dette lovforslaget.

Apatittdriften var konjunkturømfintlig, og høsten 1901 var virksomheten sterkt redusert. På slutten av året ble Compagnie Francaise des Mines de Bamble avvirket. Nye eiere driftet apatittvirksomheten videre i en mer beskjeden målestokk.

Kurs i bildebehandling

Kursleder: Andreas Sørli

Referent: Sven Erik Langseid

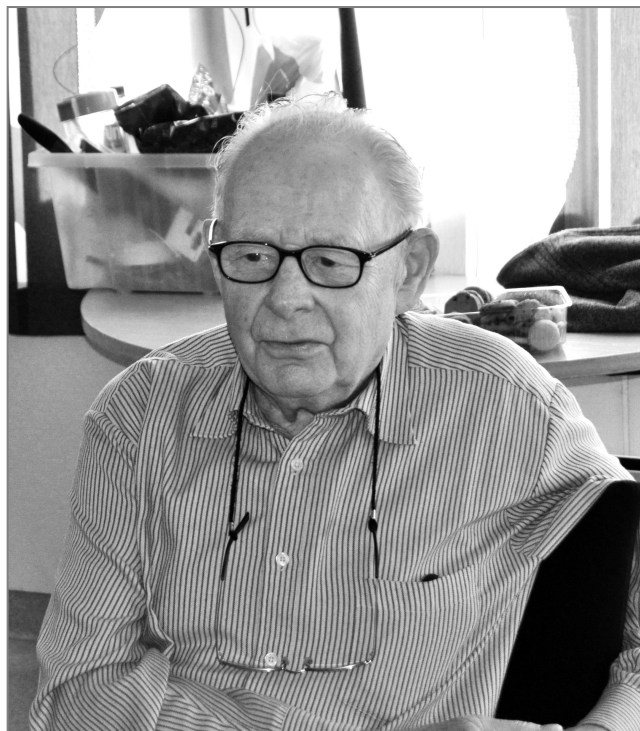
Kurset var lagt opp til at deltakerne hadde et bildebehandlingsprogram på egen PC. I kursinnbydelsen var det nevnt Photoshop.

Ved frammøte hadde alle deltakerne Photoshop Elements, men i ulike versjoner. Under kursets gang viste det seg at det ikke var noen avgjørende ulempe i det man likevel fant de ulike arbeidsredskapene om under ulike menyer.

Kurset var utlyst over 4 kvelder. Stemningen har vært god og iveren stor, og da kursleder etter 3 kvelder tilbød seg å forlenge med en ekstra kveld takket deltakerne ja med en gang.

1. kveld viste kursleder egne bilder med eksempler på hva han hadde endret. Han viste dermed mange muligheter for endringer/ forbedringer og gikk således gjennom redigeringsprogrammets ulike kommandoer med menyer og teknikker.

Konkrete eksempler på deraster av avisbilder og falmingsredigering mm.

Kursleder Andreas Sørli

Fra kurset

- rette perspektiv i bildet.
- behandling av gulnede bilder.

4. kveld ble det gjennomgang av
- hvordan lage rammer rundt bilder.
 - flere metoder for utbedring av "rusk" og småflekker i bildet.
 - hvordan endre kontrast og eksponering i deler av bildet som enten er over- eller undereksponert.
 - hvordan endre farger i bildet ved opprette nye "lag" i bildet.

5. og ekstra kveld er ikke avholdt innen "deadline" for å få dette med i "Ætt og annet".

2. kveld foretok man mer praktisk visning med personlig trening innen emnene:

- kontraster/farger og bilder med pikselstørrelser.
- rette/fjerne uønskede elementer i bildet.
- sette undertekst i bilder.
- lage omrissbilder av personer i selskapsbilder og teknikk med nummerering og navnetting av personer.

3. kveld ble det gjennomgang av:

- kloningsverktøy.
- sette ny vannrett horisont i bildet.

Deltakerne har gitt uttrykk for at kurset har gitt god innblikk i bildebehandling, og at kursleder har vært flink til å gitt tid nok til repetering og gitt personlig rettleiding i å finne fram i menyene når programmene har hatt ulike versjoner.

Stor takk til kursleder Andreas Sørli.

Alle foto av referenten Sven Erik Langseid

Tema 1814: Riksforsamlingen, lokalhistorie, slekt og beretninger

1807–1814: Avgjørende år i Norges historie

av Thor Wølner Gundersen

Europa

I 1804 ble Napoleon Bonaparte keiser i Frankrike. Gjennom sine seire på slagmarken var han blitt Europas mektigste mann – og meget populær i Frankrike. Paven var innbudt til kroningen av keiseren, men Napoleon satte selv kronen på sitt hode.

Året etter vant han over den tyske keiseren og den russiske tsaren i "trekeiserslaget" ved Austerlitz i Bøhmen. Året etter slo han den prøyssiske hæren fullstendig. Nesten hele Europa bøyde seg nå for Napoleon, men ennå hadde han ikke greid å tvinge England i kne. Han fikk bygd nye skip for å gjøre landgang i England, men lord Nelson ødela denne flåten i det store sjøslaget ved Trafalgar utenfor spanskekysten.

Napoleon lagde nye planer for å slå England. I 1807 ble han enig med den russiske tsar Aleksander om å stenge alle europeiske havner for engelske skip og engelske varer – fastlandsblokaden. Slik skulle England knekkes!

Danmark-Norge kommer med i krigen

På denne måten kom også Danmark-Norge med i krigen. Engelskmennene svarte nemlig umiddelbart og kom Napoleon i forkjøpet – de angrep og bombet København, og den dansk-norske kongen ble tvunget til å utlevere flåten. Kort etter seilte engelskmennene bort med den dansk-norske flåten, i alt 66 krigsskip og nesten 100 lasteskip med våpen, ammunisjon og annet krigsutstyr. Dette var rett og slett et røveri.

Den dansk-norske kongen kunne ikke finne seg i dette, han gikk inn i krigen på Napoleons side.

Dette ble en ulykke for Norge, som mistet sin viktigste handelsforbindelse, nemlig England. I stedet stengte den engelske flåten farten over havet, så nordmennene fikk ikke solgt sin trelast og sin fisk. Noen prøvde å lure seg over Skagerrak til Jylland etter korn. Men de fleste lyktes ikke. Britene kapret norske fartøyer, og norske sjøfolk ble satt i "prisonen", hvor mange ble sittende i årevis. Det ble fattigdom og hungersnød i Norge.

Enda verre ble det da Sverige kom med i krigen i 1808. Russland hadde rykket inn i Finland (som var underlagt Sverige) og 200.000 franske soldater stod i Danmark og truet Sverige fra den kanten. Napoleon tvang Danmark - Norge til å erklære Sverige krig. Nordmennene måtte dermed klare seg selv – nå var Norge avskåret fra Danmark også administrativt. I denne situasjonen måtte kongen i København gi Norge en regjering, men under hans myndighet. Den - meget populære danske prinsen Christian August av Augustenborg, kommanderende general i Norge, ble utnevnt til stattholder.

Nordmennene hadde ikke hatt fiender i landet siden Karl den 12s tid (ca. 1720), og det stod svært dårlig til med det norske forsvaret. Tiltak ble satt i gang, men det monnet lite, mye på grunn av dårlig økonomi. Samtidig måtte man også forsøke å bygge opp igjen en ny flåte, som erstatning for den som var "stjålet". Det ble mest bygd små kanonbåter med én eller to kanoner (jernverkene støpte kanoner og kuler i mengder). I tillegg til de mange båtene som forsvaret bygde, fikk også private lov til å ruste ut slike kanonbåter, og de fikk offisielle kaperbrev som gav dem lov til å kapre fiendtlige fartøyer.

Christian August av Augustenborg
*Dansk pris - general og stattholder i Norge -
svensk kronprins en kort tid*

Når engelske og svenske seilskip lå i vindstilla, ble kanonbåtene rodd ut, norske mannskaper gikk om bord og skipene kunne føres til norske havner med dyrebare last av mat og våpen.

Våren 1808 samlet den dårlig utstyrte norske hæren seg ved grensen mot Sverige, mest fra Kongsvinger og sørover. Svenskene rykket over grensen, blant annet for å ta Kongsvinger festning. Ved Lier fikk de en seier, men de trakk seg tilbake fordi nordmennene tok 400 krigsfanger ved Kongsvinger og 400 i nærheten av Halden. Dermed stilnet krigen av, men nordmennene hadde fått selvtillit og var innstilt på å ofre alt for å forsvare seg.

Vinteren 1809 var svært kald. Skagerrak frøs til is nesten helt til Danmark, og det var umulig å få tak i korn i Norge. Enda verre var det i Sverige – russerne hadde tatt nesten hele Finland, og nå marsjerte de på isen over

Bottenvika og truet Stockholm. Den svenske generalen som stod ved grensen mot Norge, fikk Christian Augusts løfte om at han trygt kunne dra mot Stockholm og hjelpe til mot russerne. Christian August var redd for at russerne skulle ta Sverige og dermed også true Norge. På denne tiden ble den udugelige svenskekongen Gustav 4. Adolf avsatt, og hans onkel Karl 13. ble konge. Men han var barnløs, og svenskene valgte Christian August som tronfølger. Prinsen ble snart like avholdt i Sverige som han var i Norge. Situasjonen så lysere ut enn på lenge, men så døde Christian August plutselig.

I vel tre år var det fred mellom Nordens folk, men Danmark-Norge var stadig i krig med England. Både Norge og England ønsket å gjenoppta handelen, men dansk kongen, som hatet England etter flåteranet, ville ikke svikte Napoleon. Dermed ble kornmangelen akutt i Norge.

1812 – det store nødsåret.

Året 1812 ble et ulykkesår – ikke bare for Napoleons store armé som frøs i hjel i Russland. I Norge var sommeren uvanlig kald, og snøen og kulda kom så tidlig på høsten at kornet ikke ble modent. Noe måtte berges inn mens det ennå var grønt, resten ble stående ute og råtne på kornstauene. Selv i gode jordbruksstrøk ble det krise, og i byene var nødden ufattelig stor. Veldig mange døde av sult, og enda flere ble syke på grunn av usunn mat. Folk blandet nemlig bark i melet som de brukte til brødbaking, og mange malte opp tørket fisk og blandet dette i brødet. Det ble det verste nødsåret Norge noen gang hadde opplevd.

I sin fortvilelse var det mange som tok sjansen og rodde til Jylland for å få tak i korn, slik Henrik Ibsen forteller om i diktet om Terje Vigen. Men mange fikk erfare at dette var både nytteløst og farlig, både på grunn av dårlig vær og på grunn av patruljerende fiendtlige fartøyer. Når katastrofen for Norge ikke ble enda verre, skyldtes det først og fremst ett av medlemmene av komiteen som hadde ansvar for matforsyn-

ingen, nemlig grev Herman Wedel. Med stor fare for egen sikkerhet reiste han, kledd som matros, mange turer til Jylland for å kjøpe korn. Det var ikke få kornskuter som kom velberget hjem til Norge i mørke vinternetter.

Jernverkseierne Severin Løvenskiold på Fossum og Jacob Aall på Nes ved Arendal (født i Porsgrunn) gjorde også mye godt for folk som var i nød. Slik klarte nordmennene seg gjennom napoleonskrigenes verste nødsår, men fortellinger fra «barkebrødstiden» levde videre i flere generasjoner.

1813 – Christian Fredrik kommer til Norge.

En tidlig vårmorgen i 1813 kom en liten fiskerbåt inn til Hvaler. Underveis fra Jylland hadde den passert mange engelske krigsskip. Men de lot den seile videre, for det så ut til å være bare alminnelige fiskere om bord. På Hvaler hadde det norske sjøforsvaret hovedstasjon. En av karene i fiskerbåten gikk straks opp til admiralen og presenterte seg – det var den danske kronprins Christian Fredrik som på denne måten hadde lurt seg over til Norge. Han var

nemlig utnevnt til stattholder i Norge, bare 27 år gammel.

Christian Fredrik dro straks ut på en reise rundt i landet. Han inspiserte festningene og snakket med alminnelige mennesker og hørte hva de hadde å klage over. Han vant mange nye venner, sjarmerende og stilig som han var, vel utdannet og glad i selskaper. Også før han kom til Norge hadde han norske venner, blant dem Carsten Anker på Eidsvoll, som hadde ivret for at han skulle komme. Men én mann holdt seg unna – grev Herman Wedel var overbevist om at det eneste riktige for Norge var å slutte seg til Sverige. Han var ikke glad for det danske styret i Norge, men han mente at landet ennå ikke var sterkt nok til å stå alene.

I mellomtiden hadde mye annet skjedd. Sverige hadde valgt en ny tronfølger; utrolig nok hadde valget falt på en av Napoleons store generaler, marskalk Bernadotte. I Sverige tok han navnet Karl Johan. Han mente at Sverige ikke burde tenke på å ta Finland tilbake fra Russland, det ville være mye bedre om Sverige og Norge ble ett rike, for Skandinavia var lett å forsvare. Han fikk til en avtale med Russland. Siden med de andre stormaktene om at Sverige skulle få Norge dersom den svenske hær hjalp til med å slå Napoleon, som tidligere hadde hjulpet ham fram.

Igjen ble det krig i Norden. Samtidig med at Karl Johan forfulgte Napoleon etter slaget ved Leipzig høsten 1813, truet han Danmark. Siden Napoleon var slått, stod Danmark - Norge nå helt alene. Den danske kongen hadde ikke annet å gjøre enn å slutte fred. *Den 14. januar 1814 ble fredsavtalen undertegnet i Kiel.*

Reaksjoner på fredsavtalen.

Ved fredsavtalen i Kiel måtte den danske kong Fredrik 6. gå med på å avstå Norge til Sverige og si fra seg alle rettigheter over Norge for seg og sine etterkommere. De gamle norske skattlandene Island, Grønland og Færøyene skulle likevel følge Danmark.

Christian Fredrik
Dansk kronprins, stattholder i Norge og
en kort tid utnevnt konge

Den 24. januar kom det ilbud til Christian Fredrik om Kielfreden. De norske festningene skulle straks overgis til svenskene, og Christian Fredrik skulle reise hjem til Danmark. Men Christian Fredrik ville ikke overgi Norge uten motstand. Han reiste rundt i landet for å lodde stemningen og for å bygge seg opp en posisjon som leder for nordmennene. Og nordmennene var rasende over behandling i Kiel – bli gitt bort som en flokk dyr, uten en gang å bli spurt eller orientert om saken. Og selv om mange var misfornøyd med deler av det danske styret, var det atskillige bånd som gjennom 400 år hadde bundet dansker og nordmenn sammen.

Christian Fredrik tenkte å kunngjøre at han var Norges konge etter sin arverett. Men først ville han høre hva de fremste menn på Østlandet sa om planen. De møttes 16. februar hos Carsten Anker på Eidsvoll. Der stod professor Georg Sverdrup fram og sa at *når den danske kongen hadde gitt fra seg sine rettigheter, hadde heller ikke prinsen noen rett. Nå lå retten til å bestemme hos det norske folk.*

Arbeidet med å gi Norge en grunnlov.

Etter stormannsmøtet var det klart at prins Christian Fredrik måtte overta styret i Norge – som regent – inntil representanter for hele det norske folk kunne komme sammen og vedta en ny grunnlov. Ved kongevalget etterpå lå den populære prinsen godt an til å bli valgt. I så fall, og ved å vedta en ny grunnlov, satte nordmennene seg opp mot stormaktene, som hadde lovet Norge til Karl Johan, hvis han hjalp dem med å slå Napoleon.

Prinsen sendte snart ut en kunngjøring til det norske folk: Prestene skulle samle menighetene den 25. februar, lese kunngjøringen, holde en patriotisk tale og ta menighetene i ed på at hver og en ville ”hevde Norges selvstendighet og våge liv og blod for det elskede fedreland”. Etterpå skulle hver menighet utpeke valgmann, som sammen skulle velge representanter til en riksforsamling. Den patriotiske stemningen, fedrelandsbegeistring, bølget fram, bare noen få tenkte på de ventende problemene med stor-

maktene og den krigsvante svenske hæren under Karl Johan!

Påskedag, 10. april 1814 møttes representantene som ble vår første nasjonalforsamling. Hele landet sendte representanter, bortsett fra Nordland og Finnmark – posten nordover hadde vært for sein. 112 representanter møttes i Carsten Ankers hjem på Eidsvoll, men verten selv var i England for å tale Norges sak der. Det var viktig at stormaktene ikke så på hendelsene i Norge som opprør og revolusjon.

To grupper kom til å stå mot hverandre i forhandlingene, unionspartiet og selvstendighetspartiet. Ord som forrædere ble brukt, men alle hadde Norges beste i tankene, de var bare uenige om veien man måtte velge. Unionspartiet mente at union med Sverige var uunnværlig, Norge kunne ikke stå seg mot Sverige og stormaktene, fattig og utpint som landet var, uten krigsflåte og med en hær som manglet både våpen og mat. Men én sak var helt klar – de ville ikke ofre Norges selvstendighet. Mot unionspartiet stod selvstendighetspartiet, som utgjorde $\frac{3}{4}$ av forsamlingen. Disse håpet at Carsten Anker skulle skaffe fred med England. Begge land ønsket jo å få handelen i gang

Carsten Anker
som eide Eidsvoll

igjen, og hvis det skjedde, ville Norge få råd til å bygge et bedre forsvar, mente de.

En komité på 15 mann ble valgt for å utarbeide et forslag til grunnlov. Formann var Christian Magnus Falsen som tilhørte selvstendighetspartiet, og partipolitikken viste seg i enkelte formuleringer som forsøkte å utelukke Karl Johan som konge. Men en rask og god jobb ble gjort, fundamentet for Norges framtid var murt opp, og de 110 paragrafene som utgjorde Norges grunnlov, ble vedtatt, en etter en. Makten i landet skulle deles mellom stortinget, kongen og høyesterett – det såkalte maktfordelingsprinsippet. 17. mai 1814 ble grunnloven vedtatt, representantene satte sine navn under, og så ble Christian Fredrik enstemmig valgt til Norges konge.

Inn i ny union

To dager etter avla både den nyvalgte kongen og representantene ed til grunnloven, og den 20. mai reiste de hjem, etter først å ha samlet seg om de kjente ordene «Enige og tro til Dovre faller».

Men allerede fra den 18. mai visste Christian Fredrik at fremtiden ikke så lys ut – han hadde fått hemmelig bud om at stormaktene ville tvinge Norge til å godta Kielfreden. Noen uker etter kom representanter for stormaktene til Kristiania for å presse Christian Fredrik til å gi fra seg kongemakten. På denne tiden var Karl Johan kommet hjem til Sverige, og snart stod hele den svenske hæren klar til angrep på Norge. Christian Fredrik forstod at han måtte bøye seg, men han hevdet – med full rett – *at han ikke hadde myndighet til å forandre Norges grunnlov, det hadde bare det norske Stortinget.*

Christian Fredrik så faren for krig med Sverige, og han mobiliserte hele befolkningen – til heimevernet, hæren eller flåten. I slutten av juli begynte krigen. Oberst Krebs stanset svenskene ved Kongsvinger, men Fredrikstad ble erobret. Den norske hæren trakk seg tilbake vest for Glomma, slik ble det lettere å forsvare seg. Karl Johan ønsket ingen lang krig som ville

virke negativt når seierherrene etter napoleonskrigene skulle møtes til forhandlinger i Wien.

Etter tre ukers krig ble det derfor våpenstillstand. Forhandlere fra Norge og Sverige møttes, og ved konvensjonen (overenskomsten) i Moss 14. august 1814 lovte den svenske kongen å godkjenne Grunnloven fra Eidsvoll, med de endringer som måtte gjøres for at de to land skulle bli forent. *Men dette måtte han forhandle med Stortinget om. Norge ble altså sett på som egen stat, med egen grunnlov og eget Storting!*

Christian Fredrik lovte å innkalle Stortinget og dernest nedlegge sin kongemyndighet. I oktober trådte Stortinget sammen – for de første selvstendige forhandlinger med en annen stat. Karl Johan truet stadig med å bryte våpenstillstanden og begynne krigen igjen hvis Stortinget ikke bøyd seg. Svenskene ville at Stortinget straks skulle velge Karl 13. til Norges konge, men Norges leder i disse vanskelige forhandlingene, stortingspresidenten Christie, hevdet med styrke at *først måtte de bli enige om vilkårene for unionen. Først etter at Stortinget hadde vedtatt alle de grunnlovsendringer som var nødvendig, ble Karl 13. valgt til konge den 4. november 1814.*

Karl 13. var gammel, og han døde alt i 1818. I praksis var det Karl Johan som regjerte fra første stund. Kort etter kongevalget kom han til Norge og avla ed til forfatningen. Stortingspresident Christie, Norges fremste mann, holdt en kort tale der han understreket at nordmenn og svensker nå var brødre, og at kongen ikke måtte foretrekke den ene fremfor den andre.

Historien om unionstiden er et annet kapittel. Unionen med Sverige kom til å vare i drøyt 90 år.

Kilder:

- Enkelte lærebøker for ungdomsskolen
- Egne notater brukt i undervisningen om 1814

Valgene til riksforsamlingen 1814

Fra Arkivverkets nettside om 1814
ved Ivar Kokkersvold

VALGORDNINGEN

Indirekte valg

Den 19. feb. 1814, tre dager etter «Notabel»-møtet på Eidsvoll, ble sendt ut «Cirkulære» om valg av representanter til den forsamling som skulle gi Norge en grunnlov. Disse skulle så møtes på Eidsvoll 10. april (en frist som medførte at Nord-Norge fikk meldingen for seint til å sende representanter).

Valgene på representanter skulle skje fra land-distriktene, byene og de militære som indirekte valg med valgmenn.

Landet

Hver menighet skulle velge to valgmenn fra sitt prestegjeld. Den ene av de to valgmennene skulle være bonde.

Deretter skulle valgmennene møtes på et sentralt sted i hvert amt hvor de så valgte tre representanter seg i mellom til riksforsamlingen; Igjen minst en av dem skulle være bonde.

Byene

For byene skulle velges representanter etter størrelse 1-4; Bergen størst med hele 4 representanter. I likhet med landet indirekte valg med valgmenn fra hver menighet.

Imidlertid var det mindre byer hvor det var bare en menighet, og hvor valgmansordningen da var overflødig. Det gjaldt da alle Telemarksbyene Skien, Porsgrunn og Kragerø som fikk direkte valg av hver sin representant.

De militære

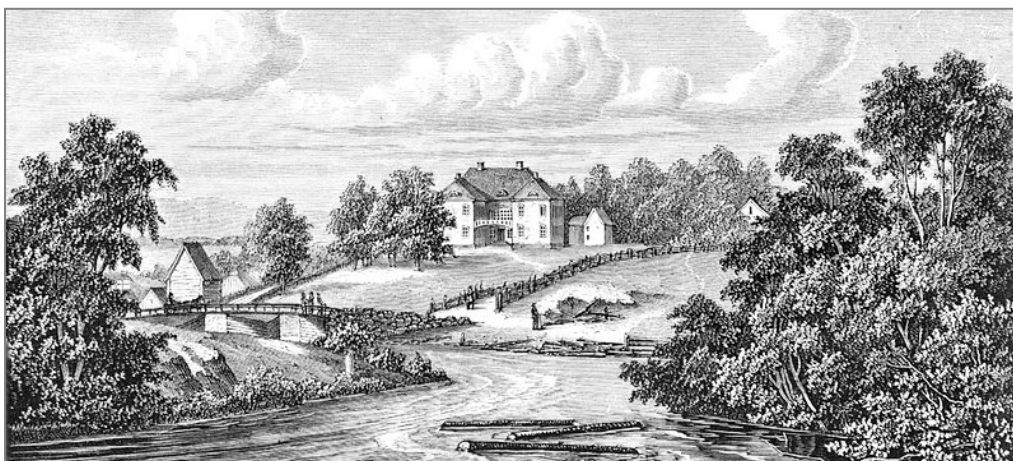
Fra de militære skulle hver enhet velge to valgmenn, en offiser og en soldat. Disse skulle så samles på et høyere nivå og velge en offiser og en soldat til Eidsvoll. I alt ble det valgt 33 representanter fra hær og flåte som da utgjorde vel 30 % av alle representantene.

Framgangsmåte

Menighetene skulle samles i kirkene, og så fort som mulig. Den 25. februar var fastsatt til valg og bededag, men mange steder gikk det flere dager ut i mars. Her i nedre Telemark ble de avholdt den 4. mars de fleste steder.

Etter gudstjenesten skulle presten spørre: «Sverger dere å hevde Norges selvstendighet og å våge liv og blod for det elskede Fedreland?»

Svaret skulle avgis med oppløftede fingre: «Det sverger vi, så sant hjelpe oss Gud og hans hellige ord.»

Eidsvoll
En tegning fra
ca. 1848

Kilde:
<http://no.wikipedia.com/wiki/Eidsvollbygningen>

Deretter avholdes valg på representanter. Protokollen skulle underskrives av presten, andre øvrighetspersoner og tolv av menighetens «aktværdigste» menn.

Stemmerett

For å ha stemmerett måtte en være mann i datidens samfunn og myndig; d.s.v. 25 år og over. Videre måtte en på landet være embetsmann, brukseier, jordeier eller gårdbruker. I byene

hadde også alle med borgerbrev stemmerett. I de militære enhetene hadde alle offiserer og soldater stemmerett dersom soldaten også var gårdbruker.

Det gjaldt de samme reglene for å være valg- bare som stemmeretten. Imidlertid holdt man seg på den tida ikke helt til bestemmelsene. Yngstemann av eidsvollsmennene, Thomas Konow, var bare 17 år.

VALGENE I NEDRE TELEMAR

Valgmenn

Valgene på valgmenn i nedre Telemark:

Gjerpen

«Bededagen» med påfølgende valg ble avholdt for Gjerpen menighet den 11. mars; en uke seinere enn vanlig for øvrige steder.

Valgmenn:

- *Hr. kammerherre¹⁾ von Løvenskiold*
- *Lensmann Peder Christensen.*

Lensmannen Peder Christensen Limie også bonde; jamfør valgreglene om bonderepresentant.

Protokollen ble undertegnet av:

Løvenskiold, Jacob Aall, Schaaning, A. Blom, Kløcker, John Sanne, Giert Monrad, Ole Buer, Constant Borch, Peder Limie, Lars Aarhuus, Job Kiill, L. Iversen, Ole Løberg, Munch - Sognepræst.

Solum

Bededagen og valg ble her avholdt i «Solum Præstegjelds Hovedkirke» den 4. mars.

Valgmenn:

- *Auditeur²⁾ og Sorenskriver Wessell*
- *Bondemanden Jon Jensen Aanerød.*

Protokollen ble undertegnet av:

Schwach - Sognepræst, Plesner - Foged, J. Larsen - Lænsmand, Tosten Hanssen, Peder Isachsøn Mæhlum, Kiel T. Biørntved, Christen Halvorsen Schilbred, Guttorm Mikels. Dolven, Peder Pedersen Meltved, Ole P. Aafos, Isak

Østgaarden, Isach Abrahamsen Bruset, Laers Knudsen Fieldet, Thyge Jenssen Hannes.

Eidanger

I Eidanger ble de politiske begivenhetene i 1814 kunngjort ved at proklamasjoner og forordninger ble lest opp fra prekestolen eller kirkebakken. Samme dag som Solum, ble avholdt «bedefest» og valg for Eidanger menighet.

Valgmenn:

- *Kiøbmand Peder Blehr af Brevig*
- *Jacob Simonsen Sillien af Eidanger Sogn.*

Den siste bonde og prestens medhjelper.

Det ble avholdt i «Eidanger Hovedkirke» som det ble beskrevet, og omfattet da også Siljan og Brevik (Brevik ble kjøpstad seinere).

Protokollen ble undertegnet av:

Johan Erik Steenbuk - Sognepræst til Eidangers Præstegjeld, B. Christie - Postmæster i Brevig, Magnus Biergdahl - Over Toldbetient, Hans Erichsen - Borger i Brevig, Peder Sm. Blehr - Borger af Brevig, Stoe Larsen (mpp)³⁾, Hans Andersen - Lensmand i Ejdanger, Anders Larsen (mpp)³⁾, Jacob Simonsen Silljen, Amund Knudsen Flogstad, Knud Hansen Holte, Ole Andersen Langangen, Amund Nielsen Lillegaarden. Rasmus Isaaksen Berg, Svend Øverbøe, Amund Pedersen Aas, Lars Larsen Auestad.

Fotnoter:

- 1) Kammerherre = opprinnelig en hofftittel som etter hvert ble til en hederstittel.
- 2) Auditør = embetsmann for den militære rettspleien.
- 3) (mpp) = med påholden penn; d.v.s. med hjelp til å skrive navnet sitt.

Bamble

I «Bamble Hovedkirke» ble det samme dag som Solum og Eidanger, avholdt gudstjeneste og valg for Bamble og Langesunds menighet.

Valgmenn:

- Ridder⁴⁾ og grosserer *Just Wright* i Langesund
- *Halvor Henrichsen Moe*, bonde i Bamble Sogn.

Protokollen ble undertegnet av:

Paul Dürendahl - stedets Præst, *Just Wright*, *Tosten Larsen*, *Amandus Paus*, *J. A. Moss*, *Simon Wright*, *Halvor Moe*, *Hans Olsen*, *Hans J. Evensen*, *Niels And. Linne*, *Michel Hafrager*, *Erick Rønningen*, *Lars Evensen*.

Drangedal

«Den Fjerde i Marts, vare Drangedals Præstegjelds hjemmeværende Huusfædre, efter Opbud af Menighedens Sognepræst *Ellef Haaber*, forsamlede til et gudeligt og festligt Møde i Drangedals Hovedkirke» med påfølgende valg.

Valgmenn:

- *Knud Thygesen Naas*
- *Claus Jørgensen Bustrach*

Begge bønder; Knud Tygesen også skoleholder og Claus Jørgensen var prestens medhjelper.

Protokollen ble undertegnet av:

Ellef Haaber, *Thor Solberg*, *Claus Findøe*, *P. S.*

Hanssen, *Niels Naas*, *Stian Hennesø*, *Halvor Strømme*, *Niels Vaale*, *Halvor Thovsen Bustrach*, *Halvor Olsen Wraalstad*, *Biørn Gundersen Bustrach*, *Tyge Knudsen Naas*, *Thor Knudsen Aakre*.

Representanter for Bratsberg amt

Den 23. mars møttes samtlige valgmenn fra amtet på Fossum, Gjerpen.

Valgte representanter til Eidsvoll:

- Dhrr. Kammerherre Amtmand *Løvenskiold*
- Justitsraad⁵⁾ og Ridder *Cloumann*
- Bonden *Tallef Huvestad*

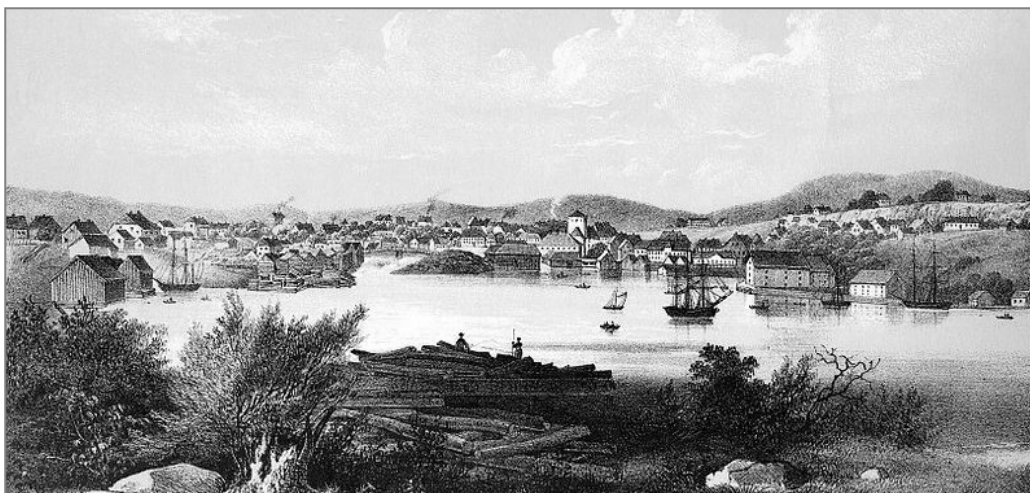
Protokollen ble undertegnet av:

Løvenskiold, *P. J. Cloumann*, *Wessel*, *Poppe*, *Steen Tufte*, *Crøger*, *Christen Landsværk*, *Heltberg*, *Hans Andfindsen*, *Just Wright*, *Halvor Moe* (mpp), *Lind*, *Gundleiv Bolkesiø*, *Peder Sm. Blehr*, *Eiler Rosenvinge Kaurin*, *Jacob Simensen Silljen*, *H. L. Hiorthøy*, *O. R. Mandt*, *C. F. Musæus*, *R. Nielsen*, *Knud Tygesøn Naas*, *Claus Bustrach*, *Thomas Jensen*, *Isaak Abrahamsen Holt*, *Peder Limie*, *Joen Aannerød*, *Ole Halvorsen Folkestad*, *Svenoug Andresen Werpe*, *Ambros Thordsen*, *H. Olsen Akerhougen*, *S. Halvorsen*, *Hølje Zachariasen*, *Aslach Halvorsen Kostvet*, *Ole Olsen Groven*, *H. Aasmundsen*, *Tallev Olsen*, *Gunder Bondal*, *Giermund Gundersen Weum*.

Fotnoter:

4) Ridder = fra middelalderens riddere; eg. rytter. Adelstittel og etter hvert en hederstittel. Også brukt om ordener som fortsatt er i bruk - ridder av St. Olavs orden.

5) Justisråd = dansk og norsk tittel, opprinnelig for medlemmer av Høyesterett. Etterhvert tildelt som en hedersbevisning; visstnok også kunne bli kjøpt mot å sette inn et pengebeløp i kongens kasse.

Scheen
anno 1800

Kilde:
http://no.wikipedia.com/wiki/Tidslinje_ over_Skiens_ historie

Byene

I alle de tre byene ble bededagen avholdt 4. mars. Med bare en menighet i hver by var da valget direkte til riksforsamlingen.

Skien

Her var byens menighet samlet i byens kirke, og etter gudstjenesten «blev ved Stemmeffeerhed valgt som vor Byes Representant»:

- Grosserer og Borgerrepræsentant Didrich von Cappelen.

Protokollen ble underskrevet av:

Brunech - Cancellieraad⁶⁾, Borgermester og Byefoged, Stockfleth - Sognepræst, F. L. Schlanbusch - Told, Bye og Raadstue Skriver, Fred. Arentz - Kammerraad og Consumtions⁷⁾ Casserer, N. Sørensen - M.Dr., Landphysicus⁸⁾ i Bradsberg Amt, Høch - Cons. Inspectur⁹⁾, Lagaard - Toldbetient, J. Munthe - Advocat, P. Flood - Borger Captain og Repræsentant, Nicolay Plesner - Kiøbmand, Christen Blom - Kiøbmand, Ole H. Cudrio - Kjøbmand, Johan Ch. Baar - Skipper, Johan Plesner - Skib fører, H. M. Halss - Kiøbmand, Hansen - Guldsmed, Claus Hyll - Glasmæster, Ole M. Pedersøn, Peder Nilsen.

Porsgrunn

Porsgrunn var blitt kjøpstad i 1807 og skulle velge sin egen representant til riksforsamlingen 1814. Her var «denne bys samtige innvånere forsamlet uti Østre Porsgunns kirke» og «derefter blev ved frit Valg og Stemmeffeerhed, udkaaret som vor Byes Repræsentant»:

- Grosserer og StadsCapitaine Jørgen Aall.

Protokollen ble underskrevet av:

S. Løvenskiold - K.hre (Kammerherre), Halling - Stedets Præst, Brueneck - Cancellieraad, Borgermæster og Byefoged, van Deurs - Søe Captain og Indrolling Officier, J. W. Rasch - Toldjnsp., Søren Rasch - Stads Mægler, Niels Løvenskiold, O. Leth, C. T. H. Bjørn, R. Zushchlag, U. F. Cappelen - Representant, Jørgen Aall - Kiøbmand og Borgerchef, Christian Monrad, M. Gyldenpalm - Representant, Louis Vauvert, Aasold Rugtved - Kjøbmand, Ole Willumsen - Skipper Borger, Ole R. Dahl - Skipper Borger, H. Weidenauer - Maler, Smed Gullich Torsen - Indvaaner af Vester Porsgrund, Ole Jørgensen Lie - Indvaaner af Porsgrund, Arne Berg - Snedker.

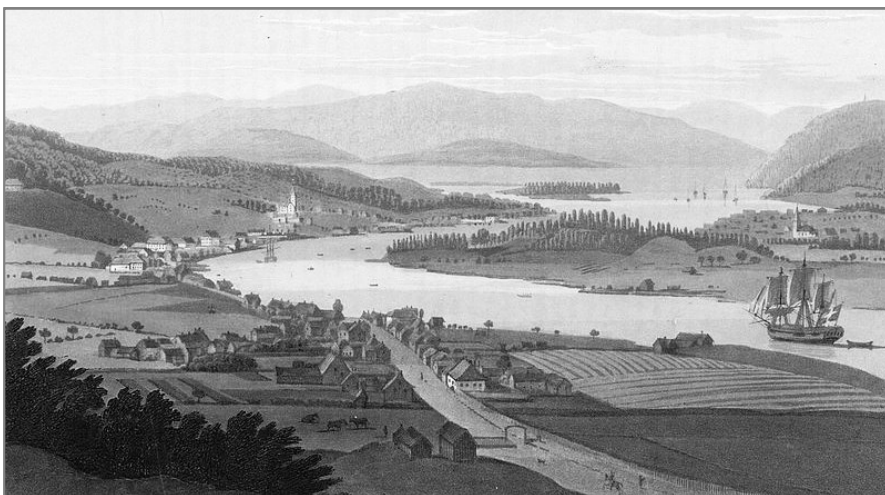
Fotnoter:

6) Kanselliråd = opprinnelig en betegnelse på medlemmer av kanselliet; kongens råd. På 1700-tallet gikk det over til å bli en tittel etter spesiell rangklasse.

7) Konsumsjon = en fellesbetegnelse på en rekke skatter og avgifter på den tida.

8) Amtfysius = lege-embetsmann for amtet (landdistriktene); noe tilsvarende dagens fylkeslege.

9) Cons. Inspecteur - cons. sannsynligvis en forkortelse for Consumption; d.v.s. skatte- og avgiftsinpektør.

Porsgrund
anno 1800

Kilde:
[http://no.wikipedia.org/
wiki/Porsgrunn](http://no.wikipedia.org/wiki/Porsgrunn)

Kragerø

Her valgte de «stemmeberettigede af denne Bye ved den naadigst anordnede Festlighed» i Kragerø kirke sin representant:

- Hr. Auditeur Hersleb Hornemann, dette Stæds Byfoged.

Protokollen ble underskrevet av:

Fr. Chr. Drejer - Sognepræst, C. Hersleb Horneman - Auditeur og Byfoged, Henr. G. Tønder, Capitaine og Stadthauptmand, Buncholm - Toldinspecteur, Wulff - Toldkasserer, Jacob Barth - Postmæster og Kjøbmand, C. H. Homann - Candidatus Medicini og Ridder af Dannebrogen, Gierløf - Toldbetient, Lorents Ch. Alsing - Losoldermand, H. P. Topp - Apoheker, Simen Biørn - Forliges Comissair, C. Boeck - Captain af Artilleriet og Borger Reprerant i Kragerøe, Paul Biørn - Grosserer og Borger Representant, Peter Andreas Heuch - Grossere, Ridder af Dannebrogen, Jørgen Rendtler - Kjøbmand, Claus Johnsen - Grosse-

rer, Isaac Schach - Forligelses Commisair, Beatus D'Erboe - Grosserer, Thomas N. Møller - Grosserer, J. F. Scheigaard - Kjøbmand, Abraham B. Barth - Kjøbmand, A. Rømer - Kjøbmand, Peder Knoph - Kjøbmand, C. J. Winter - Kjøbmand.

Kilder:

- <Arkivverket> <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/1814/1814-vaare-foerste-nasjonale-valg>.
- <Arkivverket> <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/1814Fullmakter-fra-valgene>.
- <Eidsvollmuseet> <http://www.eidsvolls1814.no/>
- samt noen oppslag i lokalhistorie og slekts-historiske bøker.

Fotnoteopplysninger er hentet fra:

- 1) Norsk historisk leksikon av S. Imsen og H. Winge
- 2) <Store norske leksikon> <http://snl.no/>
- 3) <Wikipedia> <http://no.wikipedia.org/wiki/Wikipedia>

«Partier» i riksforsamlingen

Fra Eidsvollmuseets temaside om 1814

Det sies ofte at det var to partier på Eidsvoll i 1814 – selvstendighetspartiet og unionspartiet. Men dette var ikke politiske partier i moderne forstand. «Partiene» på Eidsvoll var bare to uorganiserte meningsgrupper: De som gikk inn for full selvstendighet for Norge og de som gikk inn for en union med Sverige.

Politiske partier var egentlig et brudd med tidens idealer. Det var et etablert prinsipp i 1814 at man ikke skulle slutte seg til bestemte meningsgrupper, men stå fritt i enhver sak. Ideelt sett skulle alle gjøre nøye overveielser og fatte beslutninger på selvstendig grunnlag. Likevel var det kun et fåtall som fullt og helt levde opp til idealet om full uavhengighet. De andre sluttet seg mer eller mindre konsekvent til de to meningsgruppene.

Selvstendighetspartiet, kalt «danskepartiet» av

motstanderne, samlet et flertall på rundt 80 representanter og ble ledet an av Christian Magnus Falsen. Videre var det dominert av embetsmenn som hadde nær tilknytning til Danmark. Partiet samlet også flertallet av bøndene i forsamlingen.

Unionspartiet i var i mindretall og hadde en kjerne på rundt 20 personer. I spissen stod Grev Hermann Wedel Jarlsberg, Severin Løvenskiold, Nicolai Wergeland, Peder Anker og Jacob Aall. Motstanderne kalte partiet gjerne «svenskepartiet», men de hevdet selv at de ville ha foretrukket full selvstendighet hvis de hadde ansett det for mulig å opprettholde den. I tillegg var de forarget over den dansk-norske utenriks-politikken som hadde rammet handelen med England.

Kilde:

- <Eidsvollmuseet> <http://www.eidsvoll1814.no/>

En nøktern forretningsmann på Eidsvoll Didrich von Cappelen (1761-1828)

Skrevet av Hans Cappelen i Aftenposten 16. mai 1964
i forbindelse med 150 års jubileet

Med kurs for Christiania rullet en enkel, men kostbar reisevogn ut av gårdsplassen på Store Mæla ved Skien den 6. april 1814. Fra hovedstaden skulle kursen gå videre mot Eidsvoll.

Inne i vognen sett nemlig representantene til Riksforsamlingen fra henholdsvis Bratsberg amt og Skien by. Amtmannen **Severin Løvenskiold** var under et møte på eiendommen hans, Fossum jernverk, den 23. mars utpekt til være Bratsbergs 1. representant. Den andre av de to reisende var den 53-årige skipsreder og trelastgrosserer **Didrich von Cappelen** til Mæla. Etter prekenen i Skien kirke 4. mars var han av tolv valgmenn, med sogneprest Stockfleth i spissen, blitt utpekt som «vor Byes Representant». Både den 37-årige, ivrige amtmann og den sindige og alvorlige forretningsmann var store eiendomsbesiddere. Didrich von Cappelen var dessuten Skiens borgerepresentant og største næringsdrivende.

Vognen med Eidsvollsmennene nådde Drammen, dagen etter avreisen. De trette hestene ble sett inn på stallen hos jernverkseier Peder von Cappelen på Austad gård. Verten, bror av Didrich, inviterte de to passasjerer til middag før de drog videre. Her møtte de også Bratsbergamtets to andre deputerte, som deltok i måltidet. Justisråd **Peder Jørgen Cloumann** viste seg å være en av riksforsamlingens eldste medlemmer med sine 67 år. Tredjerepresentanten for Bratsberg var den trauste bonde **Tallev Olsen Huvestad** fra Lårdal.

Rettene som ble servert ble viet adskillig mindre oppmerksomhet, enn de mange viktige samtalemener som herrene hadde. Særlig Løvenskiold så med mistro på forhandlingene som var dem i vente oppe på Eidsvoll. Brødrene von Cappelen og han hadde alle fått erfare, i sine egne forretningsaffærer, hvor svakt landet stod under nødsårene. Men bitterheten mot styresmaktene i København var stor etter den uheldige uten-

rikspolitikken som hadde ført til så mange vansker for Norge. Mangt et ord falt også om Christian Frederik, som året før hadde vært i Skien og så sent som 23. til 25. mars hadde gjestet Peder von Cappelen i Drammen. Stemningen var neppe like patriotisk på det tidspunkt, som man kan se den i en adresse til kongen 22. jul. undertegnet bl. a. av «Did. v. Cappelen»: «den største Glæde over Deres Majestæts ThronBestigelse, forenet med den urokkeligste Tillid til Deres Kiærlighed for det trofaste Norske Folk, er fremkaldet, såvel hos Os, som hos enhver fædrelandssindet Normand.»

Spekulasjonene om landets videre skjebne fortsatte i like ivrige ordelag da alle representantene kom til Peder Anker på Bogstad, samme aften. Christian Frederik noterte i sin dagbok: «-- en klikk av menn som hører hjemme i den vestlige del av landet holder møte på Bogstad

for å samrå om den nye grunnlov, og især, tror jeg, for å hevde at Norge ikke kan stå på egne ben. Som ledere nevner jeg greven (Herman Wedel Jarlsberg), kammerherre Løvenskiold, justisråd Clouman og sorenskriver Blom». Sammen med Nicolai Wergeland ble det også disse som på Eidsvoll ledet an i «svenskepartiet».

Hele selskapet ankom Eidsvoll, fra Christiania, om aftenen kl. 18 den 9. april. Severin Løvenskiold ble første aften plassert «1½ Fierding» fra Eidsvold Værk, sammen med grev Wedel, Cloumann og Blom. Husmannsstuen hadde bare to senger. Disse la greven og justisråden beslag på, mens sorenskriveren og kammerherren krøp opp og lå i halm på loftsgulvet. Kost og komfort var ikke alltid behagelige under de 1½ måned lange forhandlingene. For sikkerhets skyld hadde Didrich von Cappelen med sitt eget gullspisebestikk med porselensskaff!

Første møtedag var satt til 10. april. Etter kirkegangen foresto avleveringen av de fullmakter representantene hadde med seg. Allerede på det tidspunkt hadde amtmann Løvenskiold høy- røstet hevdet sin tvil om «Viisdommen i den valgte Adfærd» som jernverkseieren Jacob Aall uttrykte det i sine «Erindringer». Didrich von Cappelen optrådte behersket da han gav sin fullmakt til prinsen. Innholdet av det høytidelige dokument var også i smigrende vendinger: «-- den Lykke at Deres Højhed har værdiget vort Samfund at overtage dets Styrelse-- » - osv. i tidens blomstrende stil.

Forsamlingen gikk til bords da fullmaktene var overlevert, og man benket seg ved langbord i tre saler. I den såkalte «Hvidstuen» satt prinsen med representantene for de fire stiftshovedbyene ved sitt bord. Siden husets vert, Carsten Anker, var i England som prinsens utsending, overlot fru Hedevig Anker vertspliktene i den ene sal til Peder Anker og i den andre til Didrich von Cappelen. Hun kunne så trygt gjøre det, for begge herrene hadde rike erfaringer fra handelspatrisiatets fornemme selskapsliv med assembleer, konserter og lignende i bygårder og på herskapelige landsteder. - Om denne middagen forteller Severin Løvenskiolds dag- bok: «-- vi spiste i fortroeligt og muntert Lag, og dette var desværre Forsamlingens første og sidste fortroelige og muntre Samling». Med stor

rett kunne den myndige amtmann skrive dette ned, fordi han selv var en meget hissig for- kjemper for «svenskepartiet» under debatter og mer private diskusjoner.

Hans eldre venn. Didrich von Cappelen, lot seg ikke så lett rive med av stemningene. I sin rapport til medborgerne, som satt hjemme i Skien, kom det imidlertid tydelig frem at han helt ut støttet Løvenskiolds synsmåter. Ifølge antegningen om «Løverdagen den 16de April. Diskusjonen angaaende Grundprinsipperne» så talte Løvenskiold «godt og hensigtsmessigen» og «-- taleren beviste sine Sætninger grund- igen og med den ham egne Styrke og Veltalen- hed». Ingen tvil om hvor sympatien lå! Videre forteller Skiensrepresentanten at «Grev Wedel taledede skjønt» og «Pastor Wergeland holdt med megen Varme en rørende Tale, der vakte almindelig Opmærksomhed». Motstanderen Jonas Reins store tale for Eidsvollgarantien omtaler han derimot slik: «-- en Tale der kun aandede Galde og Bitterhed, men vandt Pluralitetens Bifald i den grad, at den applaud- eredes med klap og Hurraraab».

Innberetningen til «respective Indvaanere i Skien» er sammendrag av brev Cappelen sendte hjem under forhandlingene. Prokurator Pavels Hielm hadde redigert dem først «Efter Hr. D. v. Cappelens anmodning» og derefter gikk de rundt i husene. Større var ikke for- holdene i den allikevel betydelige handelsby! Grunnlovskastene, i en avskrift tatt av Cappelen, ble 9. mai sendt ut til sirkulasjon blant Skiens borgere.

Siste ukene av Riksforsamlingen ble omhandlet i en rapport undertegnet av representanten selv i Skien den 25. mai 1814. Fremstillingen er tørr og savner livfullheten andre av Eidsvolls- mennene har i sine opptegetninger. Som leder av et meget betydelig handelshus, og som medlem av finanskomiteen på Eidsvoll, så Cappelen med stigende skepsis på selvstendighetsiveren hos «prinsepartiet». I likhet med andre handels- herrer i «vestpartiet» visste han av personlig erfaring hvor usikkert landet stod økonomisk.

Med meningsfellene grev Wedel Jarlsberg, Wergeland, Løvenskiold og flere, tok Skiens- representanten del i mangel ordveksling i den mer bekvemme paviljong, der Peder Anker

Seglet Didrich von Cappelen satte på grunnloven

bodde, rett foran hovedbygningen. I voteringene fulgte von Cappelen disse herrer og unnlot i de fleste saker å komme med noen videre kommentarer. Folk som Mørch, Moses, Mølbach og Lund var heller ikke vesentlig mer aktive enn ham. I stridens hete kunne man kalle dem "svenskepartiet", men det var engstelse for Norges økonomiske evne og stillingen overfor stormaktene, som hovedsakelig formet disses syn. Ikke var de preget av fanatisme mot selvstendighet, og ikke var de noe mer «upatriotiske» fordi de innså at union med Sverige var veien fedrelandet måtte gå. De viste hvor avhengig Norge var av konjunkturer landet ikke selv hadde herredømme over.

Mye heri må man se grunnen til at Didrich von Cappelen stemte imot både forslaget til forfatningsgrunnsetningene den 16. april og imot Eidsvollsgarantien. Ved kongevalget 19. mai uttalte han: «-- at Hans Congelige Højhed Prins Christian Frederich bør være Norges Konge, er mine Comittementers og eget Forslag, dog byder min Overbevisning mig efter: at Valget burde udsættes». Han gikk med på valget fordi, presiserte han, han bøyde seg for flertallet.

Gjennom vekslende økonomiske forhold i årene før og etter 1814 viste Skiens eidsvollsmann at han var en nøktern, klarsynt forretningsmann som berget seg gjennom krisetidene. Han var opplært til å lede et handelshus, som faren hadde bygget opp til å få en solid posisjon. Før sin død i 1794 var Didrich von Cappelen den eldre, ved siden av Bernt Anker, Norges største skipsreder og sagbrukseier. Likevel var sønnen ikke mer blendet av sin rikdom enn at han maktet å beholde sin økonomiske stilling i tider da andre aktverdige, gamle handelshus falt sammen.

Da Jacob Aall, en onkel av Eidsvollsmannen med samme navn, gikk konkurs på Borgestad ved Porsgrunn, kjøpte Didrich von Cappelen stedet i 1822. Året etter overlot han det til halvbroren Realf, mens han selv kjøpte det ærverdige herresetet «Gjemsø Kloster» av baronesse Bertha Adeler. Alt i 1801 hadde han da overtatt godsets mektige skogseiendommer og underliggende sagbruk.

Gjorde ikke Cappelen mye av seg på Eidsvoll, så var han en ledende skikkelse i Skien. Skole-, vei-, og fattigkommisjoner var han medlem av, og gav han summer til. Ved universitetets opprettelse 1811 gav han 10 000 rdl. til det. Like mye som kammerherre Peder Anker og hans svigersønn, grev Wedel, gav tilsammen.

Interesse for politikk og offentlige anliggender ligger stadig i slekten. Eidsvollsmannen Didrich von Cappelenes sønnesønn, godseier Didrik Cappelen til Gjemsø, «var stortingsmann i 1883 til 1885, da han frabad seg gjenvalg. Hans sønnesønn igjen, er i dag¹⁾, på 150-års jubileet for 1814, representant på Stortinget for samme distrikt som sin tippoldefar og bærer også navnet Didrik Cappelen. Finansministeren, statsråd Andreas Cappelen, er en annen sønnesønns sønnesønn av den gamle Eidsvollsmann Didrich von Cappelen.

Eidsvollsmennene fra Telemark ved Ivar Kokkersvold

Byene

- Skien: Didrich von Cappelen
- Porsgrunn: Jørgen Aall
- Kragerø: Christian Hersleb Hornemann

Bratsberg Amt

- Severin Løvenskiold
- Peder Jørgen Cloumann
- Tallev Olsen Huvestad

Militæret

Fra Telemarkske Infanteriregiment:
- Kaptein Enevold Steenbloch Høyum som var født og oppvokst i Sauherad og senere overtok gården Søve i Holla.

Andre med tilknytning til Telemark

Jacob Aall

født i Porsgrunn 1773 og bror til Jørgen Aall. Han kjøpte i 1799 Nes jernverk, Holt i Aust-Agder og dreiv det til sin død i 1844. Representant for Nedenes amt på riksforsamlingen og

sluttet seg til unionspartiet. Stortingsrepr. for samme amt en del år etter 1814.

Jonas Rein

Sogneprest i Eidanger i perioden 1800-1808. Fra 1808 sogneprest i Nykirken i Bergen og representant for Bergen på riksforsamlingen 1814. Han var en ivrig tilhenger av selvstendighetspartiet og holdt en del taler på Eidsvoll.

Jens Schow Fabricius

Født 1758 i Larvik, død 1841 i Porsgrunn. Han var sjøoffiser og ble etter hvert viseadmiral; kommandant ved Fredriksvern 1801-1814. Representant for de militære på Eidsvoll; søedefinisjonen. Han tilhørte selvstendighetspartiet og holdt avskjedstalen med de berømte sluttordene «*Enige og tro inntil Dovre faller*». Stortingsrepresentant for Bratsberg amt i 1824.

Kilder:

- <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/1814/>
- <http://no.wikipedia.org/>

NOEN SLEKTSOPPLYSNINGER

Skien

Didrich von Cappelen

Født: 1761 i Skien.

Død: 1828 på Mæla, Gjerpen.

Foreldre: Didrich von Cappelen (d.e.) og Petronelle Pedersdatter Juell.

Gift: 1.g. 1787 med Maria Plesner (1768-1800).

2.g. 1800 med Marie Severine Blom fra Skien (1778-1832).

Bopel: Skien og Mæla, Gjerpen.

Barn: 6 barn i 1. ekteskap, 3 barn i 2. ekteskap.

Yrke: Kjøpmann, trelasthandler, sagbrukseier og skipsreder.

1814: Se egen artikkel.

Annet: Han kjøpte i 1800 hele Gjemsø klostrets omfattende skogs-eiendommer i Øvre Telemark og sagbrukene i Skien, fra en etterkommer av admiral Cort Sivertsen Adeler. I 1823 også herregården.

Hans 2 brødre, Ulrich Fredrik og Peder von Cappelen, var med å underskrive fullmaktene fra valgene i Porsgrunn og Drammen.

Kilder:- <Gamle Gjerpen><http://gamlegjerpen.no/Bygdebok/Mela/MelaStore.htm>

Porsgrunn

	<p>Jørgen Aall Født: 1771 i Østre Porsgrunn. Død: 1833. Foreldre: Nicolai Benjamin Aall og Amborg Jørgensdatter Wesseltoft. Slekt: Bror til Jacob Aall; repr. for Nedenes amt på Eidsvoll. Gift: 1793 i Strømsø, Buskerud med Birthe Gurine Weyer (1770-1819). Bopel: Bjørntvedt, Porsgrunn (mest). Barn: 9 barn. Yrke: Forretningsmann og politiker. Drev trelasthandel og skipsrederi Porsgrunn fra 1800. Grunnet de store tapene av skip og last i krigsåra 1807-1814 oppgav han den virksomheten i 1820. 1814: Tilhørte selvstendighetspartiet, men stemte sammen med unionspartiet i noen saker. Annet: Stortingsrepr. for Porsgrunn og Skien på det overordentlige Storting 1814 og på den første ordinære stortingssamlingen 1815–16. En periode visepresident i Stortinget og lagtingspresident.</p>
---	---

Kilder: - <Eidangerslekt><http://www.eidangerslekt.org/eidanger-bygdebok-ny/biorntvet/jorgen-aal-1771.htm>
- <Store norske leksikon>http://nbl.snl.no/J%C3%B8rgen_Aall_-_1

Kragerø

	<p>Christian Hersleb Horneman Født: 1781 i Trondheim. Død: 1860. Foreldre: Henrik Horneman og Abel Margrethe Hersleb. Gift: 1810 i København med sin kusine Fredrikke Horneman (1787–1852). Bopel: Danmark, Kragerø (1810-15) og Trondheim. Barn: 9 barn. Yrke: Auditør for militæravdelinger i Danmark, byfogd i Kragerø 1810-15 og dommer ved stiftsretten ⁶⁾ i Trondheim fra 1815. 1814: På riksforsamlingen sluttet han seg til selvstendighetspartiet og skrev selv at han følte at han hadde spilt en ubetydelig rolle der. Annet: Stortingsrepresentant fra Trondheim 1824 til 1839 og en del offentlige verv i Trondheim. Leder for Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab.</p>
---	--

Kilder: - <Store norske leksikon>http://nbl.snl.no/Christian_Hersleb_Horneman

Fotnote:

1) Stiftsretten - stift = bispedømme, derved en overrett i bispedømmet etter datiden rettssystem.

Bratsberg amt

	<p>Severin Løvenskiold Født: 1777 i Porsgrunn. Død: 1856. Foreldre: Kammerherre Severin Løvenskiold (d.e.) og Benedicta Henrikka Aall. Gift: 1802 i København med Sophie Hedevig Knuth (1788-1819). Barn: 6 barn; 1 datter og 5 sønner. Bopel: Fossum, Gjerpen (mest). Yrke: Utdannet jurist. Eier av Fossum jernverk fra 1802 1803-13 amtmann i Bratsberg 1803, 1814 norsk kommissær ved gjeldsoppgjøret med Danmark, 1828-41 norsk statsminister i Stockholm, 1841-56 stattholder i Norge. 1814: Motstander at den danske utenrikspolitikken, og en av de ivrigste forkjempere for en union med Sverige. Hans strengt konservative samfunnssyn gjorde ham til motstander av de demokratiske ideer i Grunnloven. Annet: Riksrettsdom imot seg 1836.</p>
---	---

Kilder:

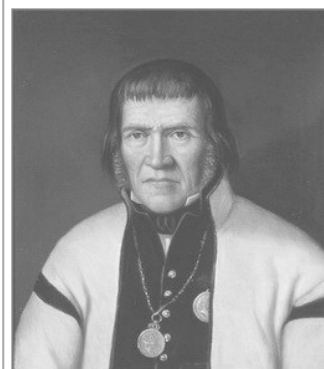
- <Gamle Gjerpen><http://gamlegjerpen.no/Bygdebok/Fossum/>
- <Store Norske Leksikon>http://snl.no/Severin_L%C3%B8venskiold

	<p>Peder Jørgen Cloumann Født: 1746 i Strandebarm, Kvam i Hordaland Død: 1817 på Moen, Kviteseid i Telemark. Far: Claus Cloumann: først kapellan i Strandebarm, senere sogneprest i Hitterdal (Heddal). Gift: 1.g. 1783 med Anne Sophie Poulsen (1759-1786). 2.g. 1787 med Edel Poulsen (1753-1789). 3.g. 1805 med Maren Pihl Mow (1770-1849). Bopel: Moen, Kviteseid (Hvidesøe). Barn: 3 barn fra 1. ekteskap. Yrke: Han tok baccalures-eksamen (en akademisk grad) i København 1763. Han var først skriver og fullmektig hos amtmann. Så i 1772 fogd i øvre Telemark 1772; et embete han hadde til 1811. I 1783 fikk han rangtittelen justisråd. 1814: Eldstemann (67 år) på riksforsamlingen. Tilhørte unionspartiet, men deltok lite.</p>
---	---

Kilder:

- <Kviteseid historielag><http://www.soge.kviteseid.no/lag/kulturminne/minnesmerke/cloumann/>
- <Store Norske Leksikon>http://nbl.snl.no/Peder_J%C3%B8rgen_Cloumann

Bratsberg amt, forts.

Tallev Olsen Huvestad

Født: 1761 på Storåsli i Skafså.
Død: 1847 på Huvestad i Eidsborg sogn (nå Tokke).
Foreldre: Gardbruker Olaf Tollefsen Storåsli (1724–78) og Torbjørg Gjermundsdatter Kjestveit (1734–1805).
Gift: 1797 med Gjertrud Rasmusdatter Mandt (1778–1845).
Barn: 8 barn.
Bopel: Huvestad, Eidsborg i Tokke.
Yrke: Bonde og i noen tidlige år omgangsskolelærer.
1814: Sluttet seg til unionspartiet. Han ble beskrevet som en belest og lærd bonde, og var en av få bønder på Eidsvoll som var aktivt med i arbeidet med Grunnloven.
Annet: Stortingsrepr. fra Bratsberg i 1818 og varam. noen senere år. Han var en ressursperson lokalt på mange områder.

Henrik Wergeland skrev om Huvestad i «Norges Konstitutions Historie»³⁾:

“Et udmærket Eksemplar af disse, især i Historie, belæste norske Fjeldbønder, som stundom overrasker den reisende. Kunde ikke 'sættes' (som det heder) i Snorre, og besad derhos, i Dybet af den elskværdigste Beskedenhed, under sin Telekofte, flere Kundskaber i Udenverdenens Historie og Geografi. Disse fremtraadte engang saa overraskende under en Diskurs, Prinsen⁴⁾ førte i Anledning af et af de sidste napoleonske Feltslag, at denne udraabte: 'hvilke Bønder der dog er i Norge!' Han udtrykte sig – hvad dengang var sjeldent mellem de norske Bønder – ogsaa skriftligen korrekt og klart.”

Kilde: - <Store Norske Leksikon>http://snl.no/Talleiv_Olsen_Huvestad

Militær representant - Telemarkske Infanteriregiment

Enevold Steenbloch Høyum

Født: 1775 i Seude prestegjeld (Sauherad)
Død: 1830 på Søve, Holla.
Foreldre: Oberst Nikolai Høyum og Martha Fransisca Steenbloch.
Gift: 1810 i Holla med Edel Maria Thornsohn.
Bopel: fra 1818 på gården Søve i Holla.
Barn: Mange barn hvor de fleste døde som barn/ungdommer. Det ble således bare datteren Noline igjen til å overta gården.
Yrke: Han ble militær som faren, og steg i gradene til han i 1814 var kaptein og sjef for Telemarkske Infanteriregiments «marscherende Depot-Bataillon» i Drammen. Stasjonert i Østfold i krigsårene. Permittert 1818. Overtok gården Søve, Holla fra sin svigermor.
1814: Tilhørte selvstendighetspartiet på riksforsamlingen.

Kilder: - Holla I av S. Ytterbøe; Søve

- <Wikipedia>http://no.wikipedia.org/wiki/Enevold_Steenbloch_H%C3%B8yum

- <Prosjekt Runeberg><http://runeberg.org/eidsvold/0096.html>

Fotnoter:

2) Norges Konstitusjons Historie - av Henrik Wergeland, et grunnleggende verk om 1814 skrevet 1841-43.

3) Prinsen = regenten Christian Fredrik.

Seglene på Grunnloven 17. mai 1814

Ved Hans Cappelen

Generelt

Selv om det er 112 eidsvollsmenn, var det 111 segl fordi det er en som ikke satt noe annet enn underskriften på dokumentet: advokaten Christopher Frimann Omsen fra Christiania (Oslo). Dette er litt rart fordi det var flere som ikke hadde med seg noe signet (seglstempel) og som bare lånte og brukte en av de andres: bl.a. bønder, militære og dommere.

Mange merker og symboler i seglene er internasjonale og gamle typer. Dette ser vi ikke bare i seglene til rikfolk og intellektuelle personer, men også i segl for militære og bønder. Jeg savner likevel flere segl med bumerker som før var så vanlige i Norge. Hva merker og symboler i seglene kan vise oss, har jeg inndelt i de følgende typene:

1. seglfigurer fra antikkens bildeverden (*bl.a. kaméer, gudinner og mytiske figurer*)
2. figurer fra Bibel og kristendom (*bl.a. kors, due, løve og Guds øye i trekant*)
3. bokstavsegl (*mest to bokstaver, noen har bare en og noen hele navnet*)
4. bumerkesegl (*sammenføyde bokstaver og småfigurer*)
5. våpensegl (*både tradisjonelle og uvanlige*).
6. blandingsfigurer (*allegorier og flere typer*).

Alle disse gruppene av figurer kjenner vi også fra andre europeiske land og noen av figurene stammer helt fra Midtøsten. Merker og symboler er i full bruk i dag også, det ser vi ikke bare i kirker, men også som dekorasjoner på andre bygninger, i varemerker, i reklame, i foreningsfaner og på mange andre måter.

Dessuten har vi alle kommunevåpnene og mange idrettsklubber har merker med skjold som viser bokstaver og stiliserte figurer. På Grunnloven satt prosten Frederik Schmidt, fra Kongsberg, sitt segl med en skråstilt pil som skjoldmerke, men han hadde nok ikke tilknytning til Odd Grenland! Over skjoldet inne i seglet hadde han iallfall sitt eget valgspåk, og det kan kanskje passe for flere: FIDE SECURUS som betyr «Trygg i troen».

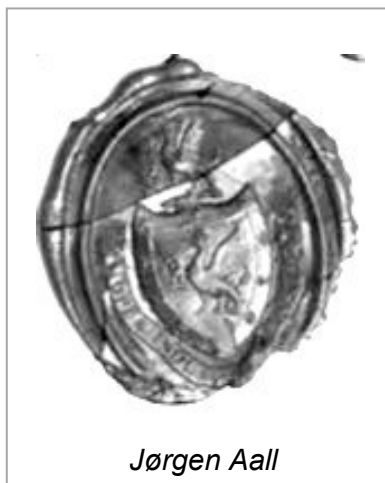
Seglene til telemarksrepresentantene

Alle eidsvollsmennene med tilknytning til Telemark hadde sine egne segl. Her finner vi både skråstilte bokstaver i monogram (Horneman), bumerkelignende bokstaver (Huvestad) og våpenskjold (Aall, Cappelen, Cloumann, Høyum, Løvenskiold).

Disse skjoldmerkene varierer fra det helt enkle,

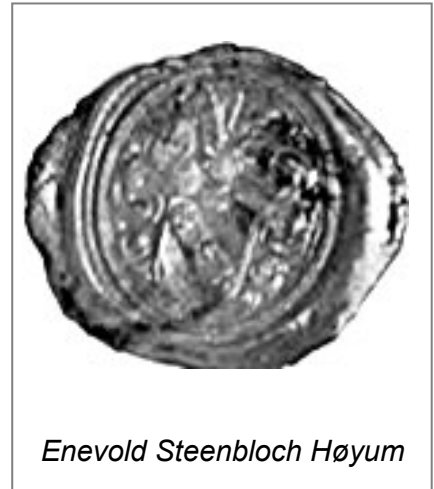
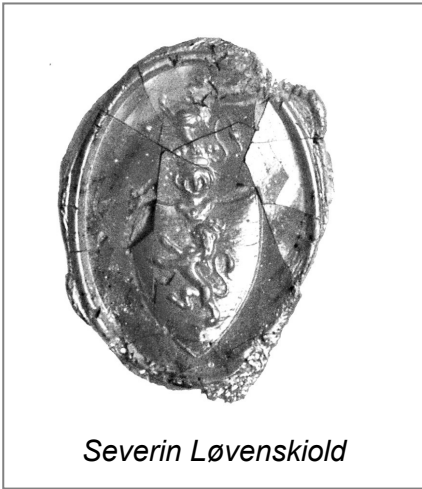
Didrik von Cappelen

Jørgen Aall

Christian Hersleb Horneman

som bare en løve (Løvenskiold), til mange kombinerte figurer som linnorm, småløver og liljer (Aall), pelikan med unger i et felt over tre roser (Cappelen), en stående villmann som holder klubbe og dyrelår (Cloumann), samt tre fembladinger på en skråbjelke (Høyum).

Seglet til Tallev Olsen Huvestad

Monogramsegl med enkelte antydninger av akantusranker i rokokkostil rundt bokstavene T O S som er tett sammenføydd og ligner noe på et bumerke.

I løpet av 1700-tallet skjedde det en utvikling i Norge bort fra de særpregede bumerkene og over til de nokså ordinære monogrammene. Dette bruddet med tradisjonen ser vi både i byene og på landsbygda. Nesten bare antydninger til bumerker finner vi i seglene til noen

få eidsvollsmenn, bl.a. bonde Tallev Olsen Huvestad.

Etterord

Min omtale av seglene bare avdekker en liten flik av hva som er å si om hvert enkelt segl. Jeg håper sterkt at andre også blir fristet til å gi seg i kast med dette materialet og undersøke slikt som:

- hvorfor har Høyum våpenfigurene skråbjelke med blomster,
- når begynte de enkelte å bruke disse seglene, var det i tilknytning til begivenheter som da de fikk spesielle oppgaver (f.eks. som lagrettemann, fikk borgerbrev eller fikk embetsstilling),
- hva brukte fedrene deres i seglene sine (f.eks. samme eller lignende merker, annen stilart og annen størrelse, slik som for Løvenskiolds far, men ukjent for fedrene til Høyum og Cloumann)
- og brukte disse eidsvollsmennene selv også andre segl på andre dokumenter. Horneman hadde et slektsvåpen han ikke brukte i dette seglet og Didrich C brukte i Skien også et monogramsegl med bare D v C.

Eidsvollsmannen Jacob Aall født i Porsgrunn brukte for øvrig segl med bare J A og ikke slektsvåpenet som broren Jørgen brukte.

*En overføring av fine røde segl til bladet i sort-hvitt gir intet godt inntrykk av disse, men i samråd med forfatteren tatt med. De gjør seg langt bedre i fargestrykk.
Redaksjonen*

Litt lokalhistorie

Skien i tiden fram mot 1814

av Jan Christensen

På denne tiden var ikke Skien så store byen. Folketellingen 1801 lister opp ca. 1800 mennesker, så det var kanskje 2000-2500 sjeler her i alt.

Byen strakk seg fra Follestad i syd opp langs Brekkeberget, forbi kirkegården på dagens Landmannstov og så opp gjennom Kverndalen. Deretter over til Lie Plass ved Norges Bank og nedover igjen omtrent langs Lundegata. Så tok den med seg Blekebakken og over til Damfossen for så å strekke seg videre over elven til Follestad igjen.

Etter brannen i 1777 var en del av hustomtene slått sammen og noe større hus var bygd inne i byen, men langs Hjellevannet og i Follestad var det en mengde små hus for de som satt i små kår.

Skien fikk også merke etterdønninger av den franske revolusjon, for på 1790-tallet var det oppløp og uroligheter i byen. På grunn av rykter om at kjøpmennene hadde korn, men ville ikke selge, ble det opptøyer, og lederen for dette var Thor Garver fra Osebakken. Han fikk med seg over 300 mann og krevde at rådmann Bentsen skulle la dem undersøke sjøbodene. De brøt seg inn hos kjøpmann Peder Flood og bar ham halvnaken med seg ned til bodene, som deretter ble helt tømt. Det ble sendt bud om hjelp til å stanse bråket og på kvelden kom Staffeldts jegerkorps inn i byen og Thor Garver ble arrestert. Jegerkorpset ble i byen i over 5 måneder.

Den danske dikteren Christen Pram var i Skien i

1805 og skriver i brev at Skien var en av landets vakreste byer. Terrassene og fossene gjorde den malerisk, skriver han. Byanlegget gav inntrykk av velstand og patrisierne tilbrakte sommeren på sine elegante landsteder. Han er nok preget av de privilegerte familiene han omga seg med, for det var nok av nød og elendighet, som han nok ikke fikk med seg.

Krigen i Europa førte til en hard påkjenning for skiensfolket. Det var knapphet både på penger og korn, og selv om borgere som Cappelen og Aall forsøkte etter beste evne å skaffe midler til innkjøp av korn, var det ikke til å unngå at det etter hvert også ble nød og barkebrødtider også her i byen. En skiensmann som var 96 år i 1902 forteller at han kan huske at hans mor måtte blande ut melet med islandsk mose og bark, helst almebark. Kjøpmann Jørgen Holm sier i januar 1813, at han ikke klarte å skaffe sine kunder verken korn, erter, fleisk, kjøtt, smør, sild eller sukker.

I 1812 ser vi at over 100 fattige personer fikk tildelt mat av de bedrestilte i byen. Året etter har fattigvesenet en liste som viser at 17 personer var aldeles hjelpeløse, 25 personer nyder understøttelse og 37 barn som får bl.a. tildelt klær.

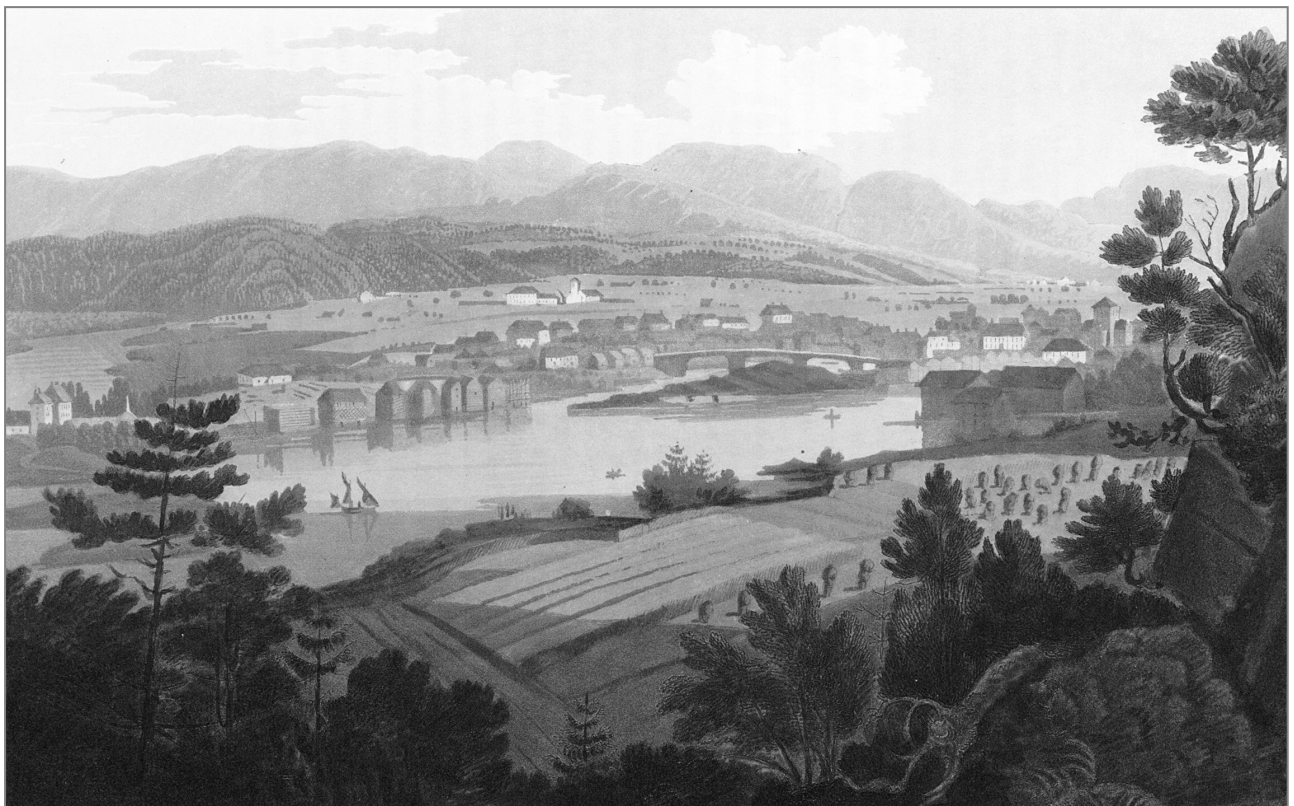
Norge-Danmark var kommet i krig med Sverige og både offiserer og soldater ble innlosjert hos folk rundt i byen. Også svenske krigsfanger ble innlosjert på skuter i fjorden. I tillegg ble folk pålagt å levere både vadmél, skjorter, strømper og sko til «den Norske Armees Fornødenhet».

Krigen førte også til ekstra høye skatter for

befolkningen. Inntektsskatten ble satt til 4 %, noe som ikke høres så mye ut i våre ører, men som nok var vanskelig å overholde. I 1810 var det 26 personer som hadde trøbbel med å betale det de skulle. På grunn av inflasjon og høye priser gikk regjeringen i 1813 til det skritt å erklære seg bankerott og pengene ble nedskrevet til sjettedel av sin verdi. For Skien betydde det en halvering av inntektsskatten fra

1812 til 1813, noe som førte til at kommunen arbeidet tungt. Allikevel ble det opprettet en borgerskole og også en ny plan for almueskolen.

På grunn av blokaden ble skipsfarten hemmet og sagene kunne kun holdes i gang i flomtiden, ca. 6 uker, så arbeidsløsheten økte sterkt.

Scheen anno 1800

Kilde: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Town_of_Skeen_\(JW_Edy_plate_36\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Town_of_Skeen_(JW_Edy_plate_36).jpg)

Porsgrunn, Eidanger, Brevik og litt om kysten

av Ivar Kokkersvold

Befolkningen

Fra folketellingen 1801:

Porsgrunn (østre/vestre) 1.248 personer

Eidanger 1.136 personer

Brevik 943 personer

Trelasthandel og skipsfart

For området næringsliv generelt og spesielt for Porsgrunn var livsnerven salg av trelast til England og jern til Danmark, med korn i retur derfra. Med krigsutbruddet i 1807 gikk England fra å være den beste kunde til en fiende som blokkerte kysten og skipsfarten.

Med krigen i Europa hadde det vært en høykonjunktur for trelasthandelen med England. Intetanende hadde norske trelast-skuter i 1807 lagt ut på sin sommertur til England, og derfra kom de aldri tilbake. Mens England konfiskerte all dansk-norsk eiendom der, gjorde dansk-kongen det samme i sine land. Samtidig en befaling om at beløp svarende til de dansk-norske tilgodehavender i England skulle innbetales til statskassen.

For de norske trelasthandlere, som hadde store tilgodehavender i England, ble det et dobbelt tap. Men denne innbetalingen ble i stor grad sabotert sies det.

I krigsårene 1807-14 mistet toll-distriktet hele 48 skip (3215 lester) på grunn av krigshandlinger; eller nøyaktig halvparten av den tonnasje man hadde ved krigsutbruddet. Relativt var tapene størst for Porsgrunn og Jørgen Aall. Han mistet 6 skip p.g.a. krigen og ved forlis, og det var mer enn han siden greidde å rette opp.

Det at denne trelasthandelen i stor grad stoppet opp fikk da ikke bare følger for redere, men også for sagbrukene, arbeidere der, bøndernes hogst av skog, tømmerhuggere m.v.. Folk fikk

langt mindre penger mellom hendene, og spesielt ille med sterkt økende kornpriser som følge av blokaden.

Klager til danskekongen over de store tapene, ble avvist med henvisning at de kunne drive kaperi. Det vil si kapre fiendtlige skip og last etter bestemte regler og med tillatelse i form av kaperbrev. Slik kapervirksomhet ble da også forsøkt i distriktet, men med lite hell. Det ble da også etter hvert forbudt da den tiltrakk seg motiltak med mer engelske krigsskip langs kysten.

England var avhengig av norsk trelast og fra sommeren 1809 kom det til en ordning med lisenser. Det var en ordning dansk-kongen motvillig godtok utfra faren for en dansk-norsk splittelse som han fikk beskrevet. Denne lisensfarten førte da igjen til en ny og kort høykonjunktur for trelasthandelen og skipsfarten.

Kruttkjeller

ved Sekkekilen i Trosbyfjorden, Bamble.

Her har det sannsynligvis vært en havn for kaperskip i krigsårene 1807-12, og med en kruttkjeller på land. Bygget er restaurert av Bamble Historielag.

Kilde:

<http://www.visitgrenland.no/aktiviteter/>

Frakt av trelast til England og med retur fra Danmark med korn, salt m.v. Men i 1812 ble det langt verre å få slike engelske lisenser. Engelskmennene hadde da fått lagre av trelast og tilførsler fra andre land.

Nødsår og barkebrødstider

Distriktet var ikke selvforsynt med korn, og med uår for avlingen ga blokaden snart krise, og sterkt økende priser på korn og andre matvarer.

Høsten 1807 leste lensmannen i Eidanger opp fra kirkebakken en oppfordring fra fogden om at folk måtte la det være igjen nok såkorn til neste vår. Det var nødvendig med strengeste sparsomhet, het det, dersom hungersnøden skulle unngås.

Slike formaninger hjalp lite. Våren 1808 fortalte sogneprest Rein i Eidanger at han ikke kjente til en eneste mann som var selvforsynt med korn. Mange hadde tvert imot fortært halvparten at det de skulle ha til vårsåing; noen til og med alt sammen. Både ved samtaler og fra prekestolen hadde han oppfordret folk til å bruke islandsk mose som erstatning for korn. Men til liten nytte; folk hadde tvert imot tatt det ille opp.

Til tross for kornknappheten over hele landet fant regjeringskommisjonen i Kristiania høsten 1807 det nødvendig å måtte innføre tvungen kornutskrivning. Hærens behov for levnetsmidler måtte dekkes, noe de militære magasinene ikke gjorde.

Det ble foretatt kornutdelinger våren 1808, men det satt harde vilkår for utdelingen. Det skulle bare brukes til såing (ikke til mat), tilbakeleveres in natura til høsten med renter, og med kausjon fra en kjent og vederheftig mann. Få turde ta imot det «tilbudet» sies det. Av samme grunn turde heller ikke fattigkommisjonen for Eidanger å ta imot alt korn som ble tilbudt.

Det lykkes også å få litt mer korn fra Danmark. Men noe av dette kornet fra Danmark var av høyst dårlig kvalitet; bare til dyrefor sa sogne-

prest Rein i Eidanger. Dels også til stive priser. Enkelte forretningsfolk i Porsgrunn og Skien bidro også til å få inn korn fra Danmark, delvis på egen regning og risiko, for avhjelpe nøden.

Høsten 1808 fant regjeringskommisjonen å måtte foreta kornutdeling til trengende uten tilbakelevering in natura. De måtte heller betales i penger. Men da mulighetene for fortjeneste i kontanter var blitt høyst begrenset etter blokaden, falt det også vanskelig for folk flest.

Med lisensfarten på England fra 1809 bedret forholdene seg. Returen med korn fra Danmark da mer uhindret fram. Men denne lisensfarten tok slutt 1812, og igjen ble det nødsår.

Distriktet var heller ikke selvforsynt med salt; salt til konservering av kjøtt og fisk. Mangelen på salt til konservering er lite beskrevet av historikere, men jeg vil tro at det også forverret matforsyningen og nøden.

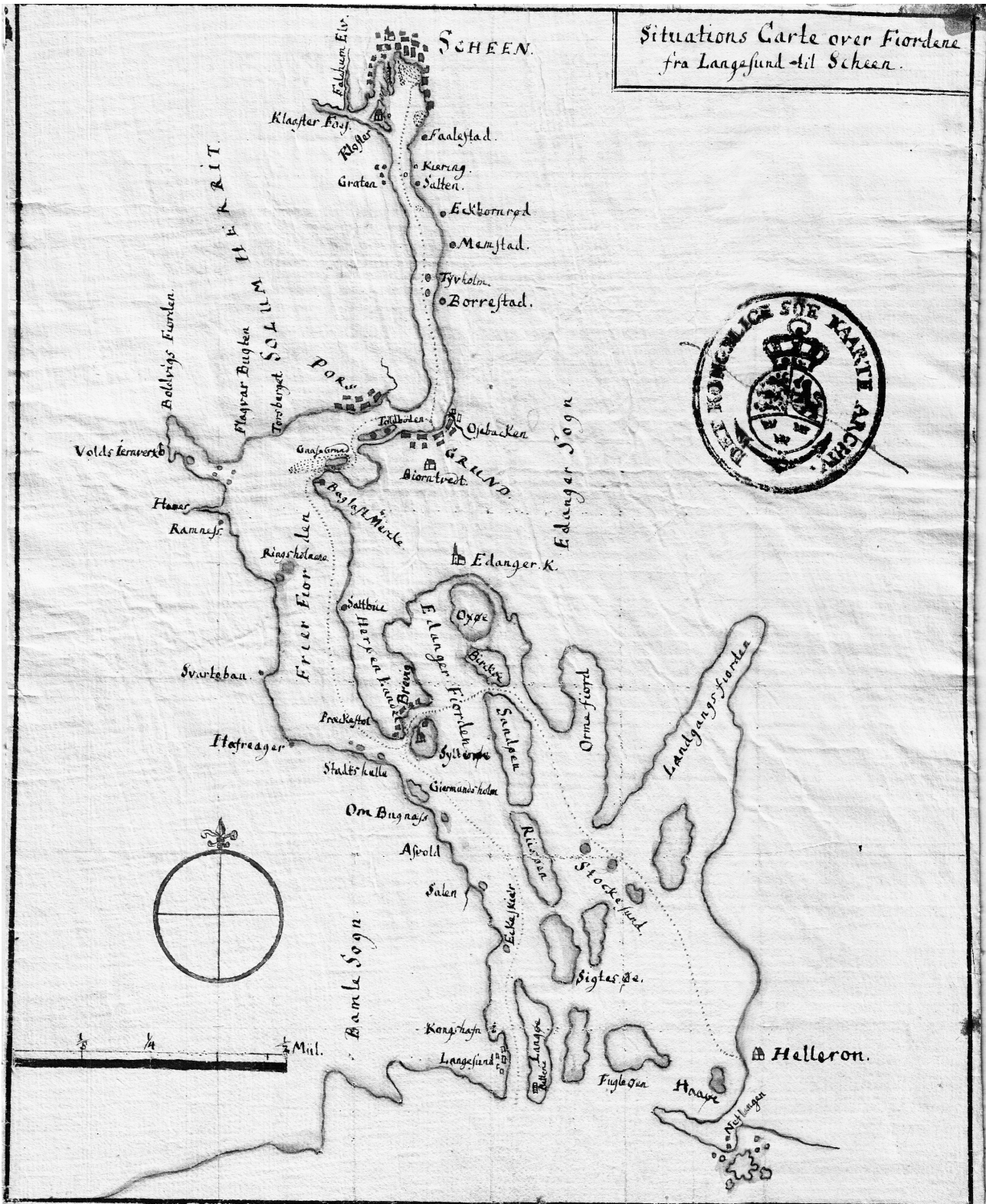
Sykdom og død

For første gang på svært mange år var dødsfallene i disse nødsårene større enn antallet fødte. Denne dødelighet skyldtes ikke først og fremst at folk sultet i hjel. De fleste døde av sykdom; såkalt «blodgang». Dels var det epidemisk sykdom som dysenteri, «forråtnelsesfeber», spredt seg fra hæren hvor de hygieniske forholdene var slette. Sykdommen spredte seg fra hjemvendte og permitterte soldater, de tallrike militærtransportene igjennom distriktet gjorde nok sitt til også.

«Blodgang» var imidlertid også et fellesbegrep for mange slags tarmsykdommer framkalt av dårlig kost og underernæring. De svakeste ble lettest rammet, og underernæring må nok regnes som hovedårsaken til dødeligheten.

Kystvern

Den dansk-norske flåten ble før denne krigen regnet for å være den 3. største i Europa. Men med engelskmennenes angrep på København 1807 ble det aller meste av den enten ødelagt eller beslaglagt.

«Situations Carte over Fiordene fra Langsund til Scheen»

(IK: Årstill ikke oppgitt, men mye tyder på at det er fra årene omkring 1800)

Det ble så lagt om til og bygget en rekke såkalte kanonbåter; mindre fartøyer av litt ulik størrelse. Den var et effektivt forsvar inna-skjærs, men lite sjødyktige i åpen sjø. For Telemarkskysten var nærmeste base for slike i Fredriksvern (Stavern).

De militære myndigheter fryktet sterkt engelske angrep fra sjøen. For å beskytte havnene ble Breviks-batteriene (2 stk) kraftig forsterket til å bestå av i alt 14 kanoner. På den andre siden av sundet var det kanoner på Croftholmen ved Stathelle.

Den militære garnisonen i Brevik var på 80 innrullerte matroser og 3 månedsløytnanter. Sjefen kapteinløytnant van Deurs var en kar, sies det, som lett kom i klammeri med Breviks befolkning grunnet sin uortodokse framgangsmåte for rekvisisjon av levnettsmidler til mannskapene sine.

Langs hele kysten ble opprettet kystvern-avdelinger, datidens heimevern. Det omfattet alle menn mellom 18 og 50 år, og som ikke i var i hæren eller sjøetaten. I Eidanger var det organisert rode-/distriktsvis, og de hadde jevnlig våpenøvelser.

Kystvernet i Eidanger er nærmere beskrevet i min artikkel i bladet nr. 2-2012.

Episoder langs Telemarkskysten

Trefningen ved Arøya er også nærmere beskrevet i min artikkel om kystvernet i Eidanger. Nå tilhører disse øyene Vestfold, men i denne sammenhengen er innløpet til Grenlandsfjordene som er av størst betydning.

Ifølge Brunlanes bygdebok, bind II var det høsten 1807 ei skute som søkte opp til kysten ved Fredriksvern. Den hadde lossignal oppe og førte svensk flagg. Inne i Fredriksvern fattet de mistanke til den, og sjefen kaptein Fabricius ville ha den inn til havn. Men da et par losbåter nærmet seg avfyrte skuta skarpe skudd, heiste amerikansk flagg og kom seg vekk. Et par dager seinere ble den observert men forsvant over mot Langesundsfjorden.

En fisker inne på Helgeroafjorden var opptatt med sitt og oppdaget seint ei skute kom sigende inn mot ham. Han ble forsøkt praiet som kjentmann/los, men kom seg vekk inn til Helgeroa til tross avfyrte skudd etter ham. Deretter ilbud til Fredriksvern.

Fra Fredriksvern ble så sendt ut 3 kanonbåter og et jegerkompani via Helgeroa. Skuta som var den engelske kutterbriggen «Pelican» hadde fortøyd ved Arøya. Om natta kom både jegerne og kanonbåter dit usett, og i grålysningen ble det satt inn et angrep. Den engelske skuta fikk imidlertid satt segl og kom seg vekk uskadd.

Mange år seinere traff en Helgeroa-skipper kapteinen på den engelske skuta. Han fortalte da bl.a. at hans hensikt var å gå opp fjorden og brannskatte byene.

Om den engelske skuta så ikke hadde blitt oppdaget, kunne det i tilfelle fått langt verre følger for byene. Men det er vel heller tvilsomt om den hadde kommet seg forbi kanonene i Brevik og på Croftholmen, vil jeg tro.

Kystvern-øvelser i Eidanger

Kystfortet Gunnarsholmen i Kragerø

Kystfortet ble opprettet på 1600-tallet, og er nå restaurert. Gunnarsholmen har etterhvert blitt landfast med byen, og deler blir brukt til fri-område.

I Kragerø var en det episode våren 1808. Her kom det inn fjorden ei engelske skute (om det en eller flere skuter har jeg ikke greidd å verifisere, men spiller litt mindre rolle i et kort sammendrag). Den ble imidlertid oppdaget av en utkikkspost, og skremt bort ved beskytning fra kanonene på kystfortet Gunnarsholmen. Så den plyndret heller Stabbestadlandet sies det.

Krigsfanger på elva

Engelske skuter her i landet ble ved krigs-

utbruddet konfiskert, og mannskapene internert bl.a. i skuter på Porsgrunnselva. Disse ble snart flyttet til Kongsberg.

Da krigen med Sverige brøt ut i 1808 kom det svenske krigsfanger hit; på skutene «Olive Branch» og «Robert». 50 svenske fanger med grev Mølnér i spissen. Som seg hør og bør for høyere offiserer på den tida, fikk greven særbehandling og ble innkvartert på Ulefoss hos Aall. Den samme grev Mølnér hadde også en rolle i 1814 som svensk utsendning.

Disse svenske fangene hadde det fritt sies det; de fikk lov til å gå i land og ta arbeid hos folk. Men i disse nødsårene må en vel regne med at maten var heller skrall.

Noe seinere ble disse fangeskutene flyttet oppover til Gråten ved Skien. Og da heter det nok Skienselva!

Så ved våpenhvilen 1809 ble svenskene sluppet fri.

Kilder:

- *Porsgrunns historie av Joh. N. Tønnessen*
- *Eidangers historie av Harald Hals*
- *diverse kilder på nettet*

PRISONFANGER

Det anslås at omkring 4-5 tusen nordmenn satt i engelsk fengsel, prison, i disse krigsårene. De satt der over kortere eller lengre tid, og var hovedsakelig mannskaper fra handelsfartøyer eller orlogsskip. Også noen «Terje Vigen»-ner. Det var to hovedtyper - landprison og skipsprison. Det siste var ofte gamle, utrangerte skip lagt på elvene. Mest beryktet var prisonskuta «Irrisistible»

Det er ulike beretninger om hvorledes fangene ble behandlet. Noen sa de ble rimelig godt behandlet, og det verste var uvissheten om familiene hjemme. Andre som matros Michel

Olsen fra Porsgrunn som fikk sendt brev hjem, klaget sin arme nød over forholdene.

Prisonfanger er nærmere beskrevet på nettet: <http://digitalarkivet.uib.no/DaDoc/fa22001807.htm>

Videre en søkbar liste over fanger med navn og hjemsted m.v.:

<http://digitalarkivet.uib.no/cgi-win/webcens.exeslag=visbase&filnamn=fa22001807>

Skrevet av Ivar Kokkersvold

Gamle Hans Christensen forteller

om de som var ute i krigens år

En avisartikkel gjengitt i «Minner fra Grenlandsområdet, nr. 5» på Skavan miniforlag

I vinter fylgte Hans Christensen (Skavreager) på Tangen i Eidanger 90 år. Forleden hadde vi en passiar med denne åndsfriske gamle mand, og han fortalte da en hel del fra gamle dage. Særlig dvælte han ved minderne fra ufredsårene for 100 år siden, og han kunde gjenfortælle mange interessante oplevelser og historier fra denne minderike tid. Han blir rent ungdommelig igjen når han rigtig kommer ind på vore fædres bedrifter.

Vi antar at vore læsere har lyst til at høre litt av hvad den gamle fortalte.

– Ja, sier han, jeg har jo snakket med flere av dem som var med i krigen i 1808–14. Men jeg blir gammel nu og hukommelsen svigter nok tildels. Det lille gran jeg mindes, kan jeg gjerne fortælle.

- Jeg hadde to onkler som var med og sloss med svenskerne. De het Tor og Søren Hansen og bodde på Brunlanæs. De kjempet med i slaget ved Kjølberg bro. De klarte det godt og kom nogenlunde helskapt hjem igjen begge to. Men svenskerne hadde de jaget svært, fortalte de. Og de skrøt av at nordmændene var så meget bedre til at slå.

Jeg snakket også med flere andre, som deltok i krigen, fortsatte hr. Christensen. En slik en var Lars Evensen på Ørvik ved Heistad. Han var enda murer og har sat op grundmuren under Kjellestadgården. Han hadde en hel del at fortælle. Krigen foregik på en langt anden måte dengang end nu. Flintebøsser var således det eneste ildvåpen som de hadde. Og man fór ikke så barbarisk frem den gangen som nu.

Soldaterne hadde det ikke rart, fortalte Lars Evensen. De slet vondt sent og tidlig. Mange ganger var det ikke andet at spise end litt havre-

vælling, men de fik brændevin! Og ofte når det blev utrykning, var det ikke tid til at spise den heller. Klær måtte de ofte ha med selv, for med munderingsgreierne var det dårlig. Men det manglet ikke på at soldaterne var like kry og lystige for det. De sturet ikke, de karene. Lars Evensen hadde felen med i leiren, han. Flink spillemand var han også og ofte danset gutterne efter slåtterne hans hele natten på bare sokkelæsten, så de var næsten barbent om morgenen, fortalte han. Ja, en fik jo more sig som en best kunde. Men største moroen var det naturligvis at jage "de jåkle svenskeradderne". Og det gjorde de da også til gagns efter hvad de selv fortalte.

Det var en som het Brønhild på Breviksåsen, som likte godt at berette om de svære fægtningerne, som hadde været med svenskerne, og som han hadde været med på. Denne Brønhild – efternavnet har jeg glemt – var også en svær og "brulsk" kar, som nok ikke heller var så grei at komme ut for.

En anden, jeg har hørt snak om og som var med, var Lars Tråholt, som var bjelkehugger på en av trælåsttomterne i Brevik. Bestefar til kaptein Marum i Nystrand kom hjem med mén av sår han hadde fått.

Forholdene var elendige over hele landet i den tiden. Det var krigen som ødela alting. Folk var aldeles utarmet. Og ekstra tyngsler og byrder blev der også lagt på nogen hver, og ikke minst på bønderne. Disse var den gangen pliktig til gratis at kjøre de militære når som helst og så langt som de ønsket sig. På Brevikskanten var det almindelig at måtte ta en kjøretur med dem ut til Larvik. Jeg snakket med flere som hadde måttet ut i slik gratis skyss. Selv om det var i travleste onna, så måtte de værs' god spænde

fra hølilasset eller ploegen og kjøre etter de militæres kommando.

Av mat var det ikke andet end det som kunde avles på gården. Indførselen var jo stoppet. I 1812 frøs jo også grøden bort, og det året blev det rent elendig. Man måtte da leve av fisk og melk. De som hadde riktig store familier fik kjøpt en skjæppe rug. Og så var det jo at spise barkebrød, da. Dette blev almindeligvis tillavet av silje- og almebark, fordi den hadde slik søt smak.

Men der var såvidt til karer iblandt, at de reiste over til Danmark etter mat på egen regning og risiko. De hadde da bare små åpne båter, så selv om de kom lykkelig hjem igjen fra denne vågelige historie, så blev det ikke så stort de fik med. En av disse tapre var Per Brynildsen i Langesund. Han rodde over sjøen og kom også godt og vel hjem igjen med sin lille, men "dyre

last", som De vet det heter i "Terje Viken". Det blev også fortalt, at en mand, som bodde på Sætre, gikk den lange vei helt til Porsgrund for at – låne et brød.

Men trods de mange gjenvordigheter og de mange savn, var det sterke folk den gangen – ja sterkere end nu, tror jeg. Og de var ikke ræd for at stå en dyst med fiende. Huf, nei da! Vi nordmænd har alltid været hidsige til at forsvare os. Og selv om vi ikke alltid har været så mange i tal, så har de alltid vist sig tapre, sa Hans Christensen.

Og – la han til – den 17. mai er den gjæveste dag vi nordmænd har. Derfor må vi holde den i agt og ære.

Fra Porsgrund Dagblad 17/5-1915.

Noen slektsopplysninger:

Navn: **Hans Jacob Christensen**
Født: 1825 på plassen Huset under Skavraker, Eidanger.
Død: .?. på Ørviktangen, Eidanger.
Foreldre: Christen Jacobsen Huset og Maren Hansdatter (fra Kryssgården, Brunlanes).
Gift: 1.g. 1853 i Brevik med Mette Kirstine Sivertsdatter (fra Asdaltangen, Bamble).
2.g. 1888 i Eidanger med Maren Johanne Olsdatter.
Barn: Severin f. 1855, Christian f. 1858, muligens en datter i 1862.
Bopel: Huset u/Skavraker, Brevik og Ørviktangen, Eidanger.
Yrke: Matros ved ekteskapet i 1853.
I 1865 oppgitt som tømmermann.
I 1900 og 1910 oppgitt som åremaker.
I slektshistorien for Eidanger oppgitt som skipsbygger.
Andre slektninger:
Onklene Tor(e) og Søren Hansen som han fortalte om, må nok være hans morbrødre fra Kryssgården i Brunlanes.

Utarbeidet av Ivar Kokkersvold og med en tilleggsmærknad om at han var et (halv)søskenbarn til min oldemor Nilia Marie Zachariasdatter Skavrager.

Kilder:

- min slektsdatabase med opplysninger fra kirkebøker, slektshistorie for Eidanger og Brunlanes mv.
- folketellingene 1865, 1900 og 1910.

Cornelius Hansen i Brevik

(1782-1872)

En som var med da det gjaldt

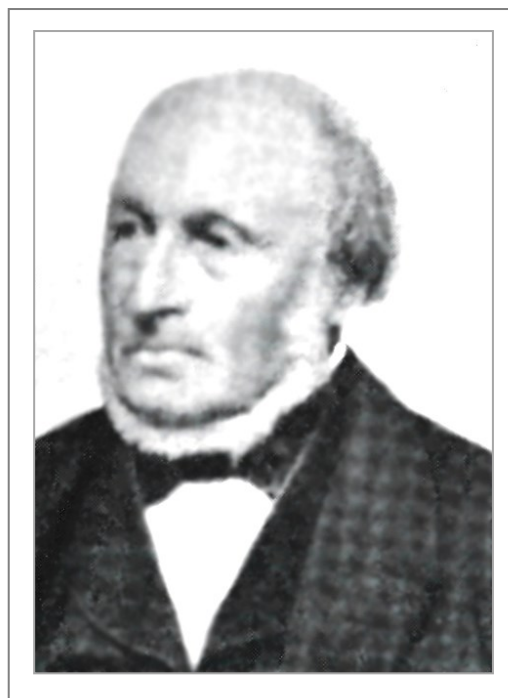
En avisartikkel gjengitt i «Brevik gjennom tidene» bind 2 av C. S. Schilbred

En breviksmann ved navn Cornelius Hansen var med i slaget på Københavns red i 1801 og ved byens bombardement i 1807. Om dette foreligger det en utførlig beretning, og når vi har denne beretningen, kan vi takke Breviks "Adresse-Tidende" for det. Redaktør William Thrane fikk nemlig i 1871 den gamle veteran, som da var nesten 90 år gammel, til å fortelle om sine opplevelser.

Cornelius Hansen var født i Brevik 7. januar 1782. Da han var 16 år gammel, ble han utkommandert og tjente i to år på danske fregatter. Det tredje året fikk han permisjon og reiste hjem, men var så vidt kommet tilbake til Brevik da han ble beordret til tjeneste igjen. Sammen med en del andre norske sjøfolk ble han ført til København på et transportskip. Ved ankomsten dit våren 1801 ble Cornelius Hansen beordret til tjeneste ombord i kavalleriprammen «Rendsborg» ført av kapteinløytnant C. T. Egede. Ombord i denne tjenstgjorde den 19-årige Breviksmannen under slaget på Københavns red 1. april samme år.

Dette berømte slaget stod som kjent mellom en engelsk flåteavdeling under viseadmiral lord Horatio Nelson og en dansk-norsk "defensjonslinje", som var lagt ut for å forsvare København. Linjen besto hovedsakelig av utrangerte blokkskip og kanonprammer, mens Nelson hadde en rekke linjeskip og andre fartøyer. Sjefen for det dansk-norske forsvaret var kommandør Olfert Fischer, som også har tilknytning til Breviks historie. Han var nemlig en av sjefene for orlogshavnen i Trosvik i 1770-årene.

Rendsborg» var fartøy nr. 3 i defensjonslinjen sydfra, og da Nelson satte inn angrepet fra denne siden kom Egede og hans folk snart

under kraftig ild fra de overmektige engelske fartøyer. Danskene og nordmennene forsvarte seg imidlertid med heltemot, så engelskmennene hadde sin fulle hyre med dem. Det intraff imidlertid et uhell som hjalp fienden. "Rendsborg" fikk skutt over sine fortøyninger, svaiet ut av linjen, led fryktelig under den - engelske ilden, måtte kappe ankrene og drev på grunn 600 meter fra sin plass. Ved det var gjort hull i den dansk-norske linjen, og engelskmennene fikk lettere spill.

Cornelius Hansen fortalte at det ombord på «Rendsborg» var en ung gutt som før slaget begynte hadde vært livende redd for det som skulle hende. Under slaget hadde breviksmannen ikke sett noe til gutten, men da det verste var over, ble han funnet i en stor kobberkjele som sto på dekket. Her hadde han sittet gjemt under kanonaden, men hadde allikevel ikke unngått sin skjebne. En kule hadde gått

tvers igjennom kjelen og drept gutten.

Det ble som kjent engelskmennene som høstet profitten på Københavns red, selv om utfallet militært sett heller var uavgjort. De dansker og nordmenn som kom levende gjennom slaget hadde gode utsikter til å komme i engelsk fangenskap.

Cornelius Hansen og en av hans kamerater forsøkte imidlertid å unngå «prisonen» ved å kaste seg blant de døde, som var bragt ombord i en barkasse eller føringsbåt for å bringes i land fra «Rendsborg». Kameraten klarte dog ikke å lure den engelske vakten, men ble gjennomborer av en bajonett. Cornelius Hansen var imidlertid heldigere. Han ble liggende ganske urørlig i likhaugen, og det ble slengt et par døde kroppar over ham. I dette ubehagelige selskap ble han så fraktet inn til tollboden i København. Da han merket at båten var kommet inn til brygga, reiste han seg, overstenket med blod, og sprang i land. Han hørte en danske rope: «*Der løber sku en av de døde!*»

Cornelius Hansen oppsøkte nå noen kjenninger i København og fikk låne klær så han kunne

«erholde et fredeligt Menneskes Udseende».

I årene utover var han også i orlogstjeneste. Under Københavns bombardement i 1807 var han med på en av kanonbåtene som forsvarte byen mot engelskmennene. Han kunne fortelle at danskene tilføyde den engelske flåten «ei ubetydelig skade»¹⁾, især ved bombardering om nettene fra kanonbåtene.

Cornelius Hansen gjorde tjeneste i marinen helt til 1814. I de senere årene var han ombord i kanonbåter som lå ved Jomfruland og Hvaler. Han sluttet sin beretning til Thrane med å si at hans beste ungdomsår gikk bort i orlogstjeneste med en avlønning på 4 rdlr. i måneden. Men, sa han, en var nokså tilfreds, da en ikke visste om noe bedre. De siste årene, da han lå ved Hvaler, var imidlertid fæle på grunn av proviantmangel.

Cornelius Hansen holdt seg karsk og kjekk høyt opp i alderdommen. Redaktør Thrane skriver i 1871 at han ennå var så «rask at man ser ham i Gaden at stove sig frem». Den gamle krigsmann døde i sin fødeby 25. juli 1872 i en alder av 90 1/2 år.

Fotnote:

1) Ordet ei står her for ikke, og utsagnet blir således «ikke ubetydelig skade».

Noen slektsopplysninger v/Ivar Kokkersvold:

Cornelius Hansen

Født: 1782 i Brevik (døpt 13.01.1782).

Død: 1872 i Brevik.

Foreldre: Hans Jacobsen Birchøen (Bjørkøya) og Margrethe Nilsdatter.

Gift: 1810 i Brevik med Dorthea Christensdatter (1783- ?). Hun var født i Porsgrunn, vestsida.

Bosted: Brevik.

Barn: Christen f.1810, Margrethe Sørine f.1812, Anne Stine f.1815, Hans f.1818 d.1820, Hans f.1824, Hanna Nicoline f.1826.

Yrke: Marinen 1798-1814.

Oppgitt som arbeidsmann i 1865-tellingen.

Kilder: - Digitalarkivet: kirkebøker for Brevik, 1801 og 1865-tellingen.

- <Eidangerslekt><http://www.eidangerslekt.org/>

EIDSVOLLSMENN OG ÆTTEHISTORIE

Av Hans Cappelen

Nå er den kommet trykt og innbundet: "Eidsvollsmennene - Hvem var de?". Det er en fin bok utgitt av Norsk Slekthistorisk Forening i april 2014. Den er blitt til gjennom en stor, frivillig dugnad med innsamling og skrivning. Blant de mange som deltok, var også jeg og redaksjonen i *Ætt og Annet* ba meg derfor skrive noen ord her om den.

Mest spennende for ættegranskere er det at hver eidsvollsmann er omtalt med foreldre, besteforeldre og oldeforeldre, i tillegg til eidsvollsmannens ektefeller, samt barn og søsken med ektefeller. For hver av forfedrene er det med litt nærmere omtaler og opplysninger, der disse er kjent. Men for de andre slektningene er det mest korte persondata.

Bilder med portretter av eidsvollsmennene er

med i avsnittene om hver enkelt. Det samme er bilder av underskriftene og seglene som eidsvollsmennene satt på Grunnloven. Min del av dugnadsarbeidet har særlig vært å arbeide med seglene, og da mye sammen med Anders Bjønnes, hovedredaktøren av boka. Ingen andre har tidligere behandlet alle disse seglene samlet, og de fleste seglene har ikke vært studert nærmere før vi satt i gang. For meg har det vært veldig moro å delta, selv om det gikk med mye tid - og kanskje mer tid enn jeg hadde regnet med.

"Eidsvollsmennene - Hvem var de?" kan bare kjøpes hos Norsk Slekthistorisk Forening. Den koster kr 495,- pluss frakt. Bestilling gjøres ved e post til:

bestillinger@genealogi.no

Denne boka er i fargestrykk. Det gir bl.a. et langt bedre inntrykk av fine røde segl enn det vi greier å få fram i bladet som sort-hvitt.

Redaksjonen

Skavan miniforlag

Minner fra Luksefjell, Grenland m.v.

ved Gard Strøm

Skavan miniforlag er et lite lokalt forlag, som på hobbybasis drives av Hans Aas. Han gir bort flere hefter enn han selger, så det kan knapt nok kalles en lukrativ bedrift. Men innholdet i disse bladene er av stor historisk verdi. Det er hans egen store interesse for lokalhistorie, utenfor byene, som driver han til dette flotte arbeidet.

Hans Aas har i flere år samlet avisutklipp av historier og artikler om tidligere beboere i Luksefjell, Sauherad og andre av våre nærområder.

Han begynte å gi ut hefter rundt 1996 og har samlet historier om bjørnejakt og alt det gikk an å jakte på i Luksefjell i gamle dager. Heftene inneholder også fortellinger fra seterlivet og om de fleste setrene i Luksefjell-området.

Dessuten ble det tidligere skrevet artikler i avisene om folks forskjellige åremåls-feiringer, slikt som gullbryllup, 70- 80- og 90-årsdager, ja, sågar en og annen 100-årsdag.

Tidligere var det alltid journalister i avisene som også skrev nekrologer over mennesker som hadde falt fra.

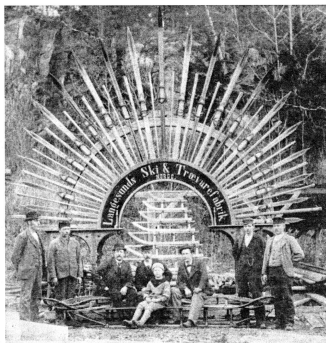
I det hele tatt, aviser før ca. 1965, inneholdt stadig fortellinger om folks liv og om ting eldre mennesker kunne huske fra sin barne- og ungdomstid. Dette er i dag viktige kilder for å kunne tilegne seg kunnskap om "hvordan det var før".

Mye av dette har Hans Aas tatt vare på og alt dette og mer til kan man lese om i heftene Luksefjellminner 1 – 18 m.fl.

En av historiene, "Gamle Hans Christensen forteller" er gjengitt her i bladet fra side 40. Den er med i hefte 5 fra de 5 heftene med Grenlandsminner.

Heftene kan kjøpes i lokalet til Telemark Turistforening, Nedre Hjellegate 2, 3724 Skien. Eller ved å besøke nettstedet www.grenlandsminner.no.

Det er hendt i Grenland nr. 3

Minner fra Grenlands-området nr.5
Skavan Miniforlag 2013

Bladet vårt

Juninummer med 1814-tema

Vi i redaksjonskomiteen kom tidlig på tanken om et 1814-tema i bladet nå i juni. Siden det nok ble sagt og skrevet mye omkring 1814 og grunnloven på riksplanet, kom vi etter hvert til ville lage noe om denne tida med vekt på lokalt stoff. Selvsagt i en nasjonal og internasjonal ramme, og vi håper at det blitt et lesverdig blad med dette temaet.

For å få til denne lokale vrien har det nok blitt vel mye egenprodusert stoff fra oss i redaksjonskomiteen. Det utviklet seg også til å bli et blad på hele 48 sider.

Det er kun et engangstilfelle, da vi av økonomiske grunner vil holde oss til et blad på inntil 36-sider og sort-hvitt; utgifter trykking og porto. Denne begrensningen er vel også det vi makter å få til som dugnadsinnsats på vår fritid.

Bladet generelt, tilbakemelder m.v.

Vi har tidligere bedt om tilbakemeldinger om bladet - både ris og ros. Vil igjen oppfordre til det; se kontaktinformasjon på side 2.

Alle mulige forslag til stoff og temaer er også velkomne. Så får vi i felleskap se hva det kan bli til.

Når det gjelder stoff til bladet, er vi nå den heldige situasjon at vi har nok stoff til ett eller to blader framover. Men vi tar gjerne imot mer. Det betyr bare at artikkelforfatterne må vente litt før artiklene kommer på trykk i bladet. Vi legger også til at godt «lager» med stoff er høyst ønskelig for vår planlegging og arbeid med bladet framover.

Redaksjonskomiteen

RETTING AV FEIL

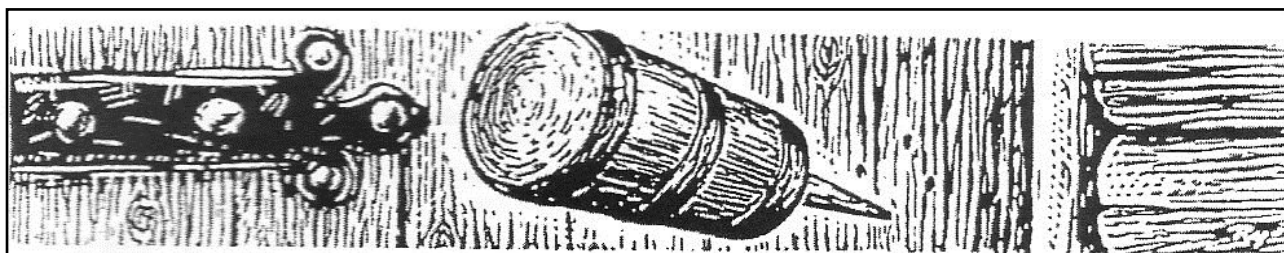
Styresekretær Audhild Dahl har beklageligvis falt ut av opplistingen over styremedlemmer i tidligere nummer med Budstikka. Og ikke bare i et nummer men hele 3 ganger.

Vi må tydeligvis skjerpe oss med korrekturlesingen.

Forklaringen på at det at kunne skje i alle 3 foregående nummere, er at vi bruker forrige nummer som mal for hvert nytt blad. Gjentatt tekst som Budstikka blir derved stående.

Om det skulle oppstå feil framover, bes om tilbakemelding så snart som mulig. Så får vi med en retting i neste nummer av bladet.

Redaksjonskomiteen

Budstikka nr. 2 - 2014

Styret i Grenland Ættehistorielag:

Terje Rehn Holm-Johnsen, leder

Kari Aabelvik, nestleder

Audhild Dahl, sekretær

Tore Granly, kasserer og IT-ansvarlig

Kersti Sorter, arkivar

Frank Johannesen, arkivassistent

Gard Strøm, PR-ansvarlig

varamedlemmer:

Sven Erik Langseid

Bjørn Bergan

Kontaktinformasjon Grenland Ættehistorielag:

E-post: lagskontakt@grenlandslekt.no

Konto: 2610 20 83813

Nettside: www.grenlandsslekt.no

Besøk vår nettside for mer informasjon, slektsforum, kildemateriale, medlemsmøter m.v.

Medlemskontingent 2014 (økt kontingent vedtatt på årsmøtet 2014 gjelder fra 2015)

Enkeltmedlem:..... 175 kr.

Medlemmer, ektefeller /par: 200 kr.

Medlemmer fra Norden:..... 250 kr.

Medlemmer fra verdens ellers: . 300 kr.

Arbeidsmøter

Arbeidsmøtene blir holdt på vårt møterom i 2. etasje, hvor åpningstiden er kl. 17-20. Her kan vi sitte med våre PCer og jobbe med slekt hver for oss, sammen eller be om bistand. Styret har en vertordning/kontaktpersoner på møtene.

På de utvidede medlemsmøtene har vi orienteringer m.v. om ulike temaer i tiden kl.19-21.

Husk biblioteket stenger kl. 19, så kom i god tid før det.

Svenske og amerikanske kilder:

Laget har abonnement hos noen svenske og amerikanske nettsteder (betalingstjenester) med kirkebøker, folketellinger m.v., og på arbeidsmøtene er vi behjelpelig med oppslag her så langt tida strekker til.

Husk å melde fra om endringer om postadresse og e-post til laget

Vi sliter med et antall medlemsblader som kommer i retur ved hver utsending. Som oftest er det at dere har flyttet, men glemt å melde fra til oss. Dette fører til at dere får medlemsbladet forsinket samt at vi får ekstra kostnader til utsending. Så glem ikke oss når du melder adresseforandring.

Videre har laget fått e-post-adressen til en del av våre medlemmer - men langt fra alle. Ved utsending av noen meldinger pr. e-post viser det seg så igjen at noen kommer i retur. Så meld fra om e-post og endringer.

POST

Møteplan

2. halvår 2014

August	21.	Arbeidsmøte
September	4.	Utvida arbeidsmøte
	18.	Arbeidsmøte
Oktober	2.	Arbeidsmøte
	16.	Arbeidsmøte
	23.	Høstmøtet
November	6.	Utvida arbeidsmøte
	20.	Arbeidsmøte
Desember	4.	Arbeidsmøte

Høstmøtet blir nærmere annonsert på lagets hjemmeside og på Facebook.

Kurs/arbeidsgruppe i gotisk skrift

Høsten 2014 gjennomføres et nytt kurs/arbeidsgruppe i gotisk skrift. Det er igjen Jan Christensen som skal ta oss igjennom gamle skifter og andre dokumenter. Kurset blir avholdt over 4 kvelder i september/oktober.

Jan skal ha en intro om gotisk skrift på utvidet møte den 4. september.

Datoene er: 17. september, 24. september, 1. oktober og 8. oktober.
Tid 18:00 – 21:00.

Egenandel for kurs er 300 kr. Den kan betales inn på lagets konto 2610 20 83813 ved bekreftelse på at du er påmeldt.

Siste frist for påmelding er 10. september.
Påmelding skjer til: lederen@grenlandslekt.no